

Rapport 2006:7

Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn

Hösten 2006

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2005:1 Konjunkturläget våren 2005
- 2005:2 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2005
- 2005:3 Uppföljning av landskapsandelarna och kommunernas ekonomi 1998-2003
- 2005:4 Konjunkturläget hösten 2005
- 2005:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2005
- 2005:6 Sub-National Insular Jurisdictions (SNIJs) as Configurations of Jurisdictional Powers and Economic Capacity – A study of Åland, The Faroe Islands and Greenland
- 2006:1 Företagsrådgivningen vid Ålands Handelskammare och Ålands Företagareförening – En utvärdering
- 2006:2 Det framtida utbildningsbehovet på Åland
- 2006:3 Konjunkturläget våren 2006
- 2006:4 Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn - Våren 2006
- 2006:5 Kommunreform på Åland? En förstudie
- 2006:6 Konjunkturläget hösten 2006

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) gör två gånger per år en konjunkturbedömning för den kommunala sektorn på uppdrag av Ålands Kommunförbund. Rapportens huvudsakliga syfte är att förse de åländska kommunerna med aktuellt ekonomiskt underlag för en bedömning av framtidsutsikterna med särskild hänsyn till de behov som framkommer i anslutning till budgetprocessen. Årets bedömning har skrivits i ett intressant läge då såväl kommunernas ekonomi och uppgifter som kommunstrukturen diskuteras livligt i den offentliga debatten.

Längst fram i rapporten finns en kort sammanfattning av rapporten och en sammanfattande prognos för de mest centrala inkomstkällorna för kommunerna inför år 2007. Analyserna och prognoserna över den kommunala sektorns ekonomi har samlats i rapportens inledande avsnitt, medan den allmänna bedömningen av konjunkturläget och den åländska ekonomin finns som bakgrundsinformation i de följande avsnitten.

Analysen av det privata näringslivet baseras bland annat på information från de åländska företagen, något som gör det nödvändigt med en tidsmässig samordning med ÅSUBs allmänna konjunkturbedömning på uppdrag av landskapsregeringen. ÅSUB vill här passa på att rikta ett stort tack till alla som på olika sätt bidragit med information.

Maria Rundberg-Mattsson har varit huvudansvarig för arbetet med höstens rapport. *Katarina Fellman*, som ända sedan hösten 1999 varit huvudansvarig för den kommunala konjunkturbedömningen, har med sin stora sakkunskap inom området varit ett stort stöd i arbetet. Den allmäneconomiska bedömningen är i huvudsak hämtad från ÅSUBs konjunkturöversikt Konjunkturläget hösten 2006 (Rapport 2006:6). Bedömningen avslutades i början av oktober 2006.

Såväl Kommunförbundet som ÅSUB tar gärna emot synpunkter och frågor om innehållet i rapporten. Om ytterligare information önskas går det bra att ta kontakt med Maria Rundberg-Mattsson på ÅSUB, telefon 25495.

Bjarne Lindström
Ålands statistik- och utredningsbyrå

Sigurd Lindvall
Ålands kommunförbund

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Upplägg av rapporten	4
3. Utvecklingen av den kommunala ekonomin	5
3.1 Kommunernas samlade resultat står på rött.....	5
3.2 Utvecklingen av kommunernas skatteinkomster	8
3.3 Landskapsandelarna till kommunerna	17
3.4 Kommunernas samlade skattefinansiering	20
4. Allmän ekonomisk översikt	23
4.1 Det internationella konjunkturläget	23
4.2 Konjunkturbilden i Finland och Sverige	24
5. Den åländska ekonomin	26
5.1 Allmän översikt	26
6. Näringslivsutvecklingen	29
6.1 Näringslivet som helhet	29
6.2 Utvecklingen inom näringslivets branscher ur ett regionalt perspektiv	32

Bilagor

1. Sammanfattning

Den starka tillväxten i världsekonomin har fortsatt under året och vi upplever för tillfället en av de snabbaste tillväxtperioderna sedan början av 1970-talet. Sverige och Finland för just nu kampen om tätplatsen i tillväxtligan inom OECD-området. Den inhemska efterfrågan och den internationella ekonomin har gynnat utvecklingen i de båda länderna. Även Åland har gynnats av det goda internationella konjunkturläget i allmänhet, och av den starka tillväxten inom finsk och svensk ekonomi i synnerhet. Den höga ekonomiska aktiviteten i regionerna närmast omkring oss bidrar till en positivare syn på framtiden. Lönsamheten för betydande delar av det åländska näringslivet är för närvarande god.

Samtidigt kvarstår utmaningarna inom den för Åland så ekonomiskt betydelsefulla passagerarsjöfarten. Konkurrensen är fortsatt hård och omstruktureringar inom branschen sker parallellt på flera plan. Flera frågor kring den framtida beskattningen av rederinäringen i Finland, av de anställda, av tonnaget samt av nyinvesteringar är ännu öppna. Vid sidan av konkurrensläget pressas marginalerna av sjunkande skillnader mellan priserna ombord och iland samt av fortsatt höga bunkerkostnader.

Den höga aktiviteten inom den åländska landekonomin i kombination med förbättrad lönsamhet inom sjöfartssektorn gör att ÅSUB har skrivit upp prognosen för tillväxten inom den åländska ekonomin för 2006. Vi beräknar att BNP-tillväxten inom den åländska ekonomin i år kommer att stiga till runt 5,5 procent. För 2007 beräknas BNP-utvecklingen återgå till mera ”normala nivåer” med en tillväxt på drygt 3 procent. Den offentliga sektorn drar ner volymutvecklingen för BNP både 2006 och 2007.

Den samlade bilden av läget inom det privata näringslivet är förhållandevis ljus, trots sviktande utveckling i omsättningsvolymen. Orsaken till den negativa utvecklingen av omsättningen står att finna i strukturella förändringar inom sjöfartssektorn, som dock på sikt kommer att ge stabilare utvecklingsförutsättningar. I kombination med den dynamiska utvecklingen och investeringsviljan inom delar av det landbaserade näringslivet ser möjligheterna för en stabil tillväxt bättre ut idag än för bara ett år sedan.

Utvecklingen av kommunernas ekonomi har varit svag de senaste åren. Trots en stram budgetpolitik ökade nettoutgifterna för verksamheterna enligt de kommunala boksluten för år 2005 med 5,4 procent. Skatteintäkterna och landskapsandelarna ökade dock långsammare, vilket innebar att kommunernas årsbidrag sjönk med närmare 14 procent. Sammantaget var underskottet hela 1.192.000 euro i kommunernas bokslut för år 2005, nio kommuner uppvisade underskott och en kommun hade ett negativt årsbidrag. Nettoinvesteringarna sjönk med 31,4 procent jämfört med år 2004. Sålunda var

ökningen i den långfristiga lånestocken betydligt mindre år 2005 jämfört med året innan.

Enligt budgeterna för 2006 beräknas nettodriftskostnaderna fortsättningsvis öka, med ca 4 procent jämfört med bokslutet år 2005. Tack vare högre samfundsskatter än beräknat, kan skatteinkomsterna i boksluten för år 2006 komma att vara högre än budgeterat. De kommunala variationerna i samfundsskatteutfallet kommer dock att vara stora. Investeringstakten förväntas ytterligare minska något och de planerade nettoinvesteringarna stannar på ca 12 miljoner euro i år. Den långfristiga lånestocken beräknas enligt budgeterna öka med 3,8 miljoner euro, netto.

Genom att inte några större förändringar skett i avdragsgrunderna för år 2006 beräknas skatteintäkterna för i år växa snabbare än förvärvsinkomsterna. Inför år 2007 har regeringen i Helsingfors föreslagit en sänkning av förvärvsinkomstavdraget i kommunalbeskattningen, vilket skulle gynna de åländska kommunerna, avdraget i statsbeskattningen höjs då i motsvarande grad. Staten har gått in för att de skattelättnader som görs framöver ska finansieras av staten.

En annan förändring av avdragen är förslaget om att återinföra det allmänna avdraget för år 2007. Enligt förslaget skulle kommunerna kompenseras för införandet av avdraget genom ett beräknat belopp som tas in i landskapets budget och som utbetalas under pågående år. Efter att beskattningen slutförts justeras compensationen mot det verkliga inkomstbortfallet per kommun. I tabellen nedan är tillväxten i skatteinkomsterna 2007 svag till följd av det allmänna avdraget. Compensationen för avdraget ingår inte i tabellen.

Inför år 2007 har inga förändringar i landskapsandelssystemet föreslagits, medan hela systemet kan komma att reformeras inför år 2008. Utvecklingen av landskapsandelarna har varit mycket svag de senaste åren. Andelarna för 2007 beräknas vara på samma nivå som år 2004, nominellt. Det betyder att andelarna reellt sjunker. Detta samtidigt som invånarantalet ökat med ca 650 personer under samma period.

Kommunernas samlade skattefinansiering i 1.000 euro samt euro per invånare

	2004	2005*	2006**	2007**
Skatteinkomster, tot.	66 738	71 661	74 154	74 884
Landskapsandelar ¹⁾	20 404	20 214	20 115	20 393
Skattefinansiering, tot.	87 143	91 875	94 269	95 278
<i>Förändring, %</i>	<i>0,2</i>	<i>5,4</i>	<i>2,6</i>	<i>1,1</i>
<i>Skattefinansiering, euro per invånare</i>	<i>3 308</i>	<i>3 463</i>	<i>3 522</i>	<i>3 528</i>
<i>Förändring, %</i>	<i>-0,1</i>	<i>4,7</i>	<i>1,7</i>	<i>0,2</i>

¹⁾ *Prövningsbaserade stöd och kompensationer som tagits upp i landskapets budget ingår inte här*

2. Upplägg av rapporten

Uppgifterna om det ekonomiska läget både internationellt och specifikt för den åländska ekonomin har i huvudsak hämtats ur ÅSUBs konjunkturanalys från september i år (Rapport 2006:6) och anpassats till den kommunala sektorns behov på Åland. Den allmänna ekonomiska översikten av det internationella konjunkturläget och speciellt konjunkturbilden i Finland och Sverige redogörs kortfattat för i kapitel 4. Medan en allmän sammanfattad översikt av den åländska ekonomin med uppgifter om exempelvis BNP-tillväxt, inflationstakten, arbetslösheten, flyttningsrörelsen samt inkomstutvecklingen för landskapet Åland görs i kapitel 5. För att slutligen i kapitel 6 lite närmare titta på utvecklingen inom det åländska näringslivet ur ett regionalt¹ perspektiv.

Vi har sålunda valt att ”flytta och lyfta fram” de mest efterfrågade avsnitten om kommunernas ekonomi med prognoser för kommunernas inkomster längre fram i rapporten. I kapitel 3 finns uppgifter om hur ekonomin utvecklats under de senaste åren genom att se på utvecklingen av de kommunala nyckeltalen och sedan beskrivs utvecklingen av kommunernas skatteinkomster i form av förvärvsinkomstskatterna, samfundsskatterna, fastighetsskatterna och slutligen landskapsandelarna till kommunerna. I kapitlet presenteras även en prognos för inkomsterna från de tre kommunala skatteslagen för åren 2006 och 2007.

De politiska beslut som berör kommunernas verksamhet och ekonomi har så långt som möjligt beaktats och de ekonomiska konsekvenserna av dem presenteras i form av tabeller och diagram.

Rapporten är i huvudsak upplagd så att informationen i textdelen presenteras per region eller för hela Åland. *Den intresserade kan ta kontakt med ÅSUB för att få information om den enskilde kommunen.* Det här gäller speciellt de efterfrågade kalkylbladen med prognosen för kommunalskatten skilt för varje kommun.

I rapportens tabeller och diagram anger beteckningen * att uppgiften är preliminär och beteckningen ** att det är fråga om prognos eller framskrivning av utvecklingen.

¹ Regionerna är följande: Mariehamns stad; centralkommunerna Finström, Hammarland, Jomala och Lemland; randkommunerna Eckerö, Geta, Lumparland, Saltvik och Sund samt skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö.

3. Utvecklingen av den kommunala ekonomin

Kommunernas ekonomi finansieras i huvudsak av skatteintäkter, landskapsandelar och olika avgifter. Skatteinkomsterna är den mest betydelsefulla inkomstkällan för kommunsektorn på Åland och landskapsandelarna den näst största inkomstkällan. Nedan granskas utvecklingen av dessa centrala inkomstslag, men även utvecklingen av de kommunalekonomiska förutsättningarna i övrigt granskas för att få en helhetsbedömning av läget inom den kommunala sektorn på Åland. Alla tidsserier anges i löpande priser, inflationen har inte beaktats.

3.1 Kommunernas samlade resultat står på rött

I *tabell 1* nedan sammanfattas några centrala poster från kommunernas bokslut för åren 2003-2005 samt från budgeterna för 2006. Uppgifterna är hämtade från ÅSUBs statistik. Budgeterna innehåller vanligen ett visst mått av försiktighet, varför inte några långtgående slutsatser kan dras på basen av dessa. Alla kostnader och underskott anges som negativa tal, medan intäkter och överskott är positiva.

Verksamhetsbidraget visar driftens nettokostnader, som ska finansieras med skatteinkomster, landskapsandelar och verksamhetsinkomster, och är sålunda alltid negativt. Medan årsbidraget visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts. Årsbidraget påverkas av den kommunala skatteprocenten, vilket man bör beakta vid jämförelse mellan kommuner. Kommunens resultaträkning mynnar ut i räkenskapsperiodens överskott eller underskott, där även exempelvis förändringar av fonder och reserver ingår.

Tabell 1. Centrala poster från kommunernas bokslut och budgeter, 1.000 euro

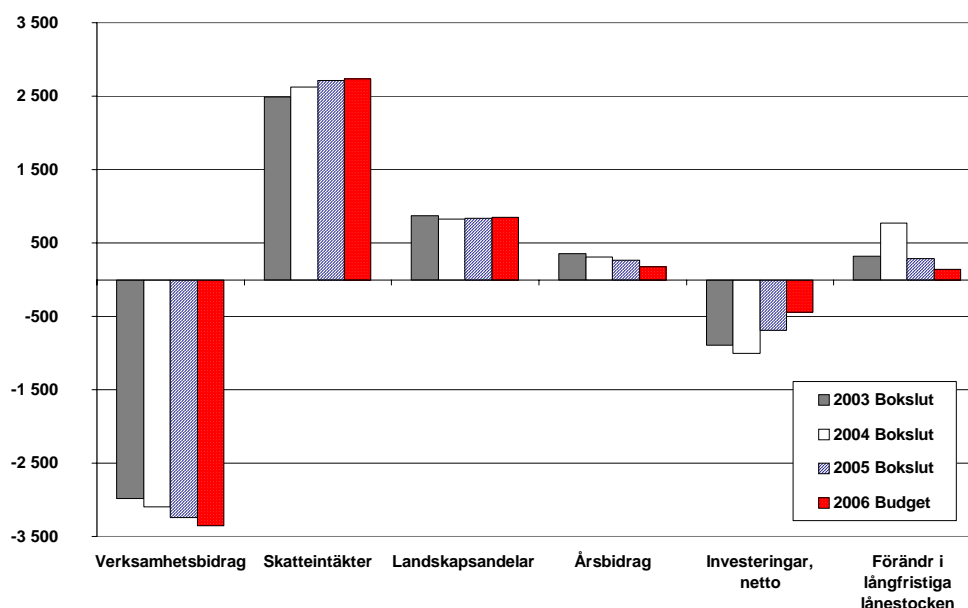
	2003	2004	2005	2006
	Bokslut	Bokslut	Bokslut	Budget
Verksamhetsbidrag	-78 458	-81 702	-86 082	-89 714
<i>Förändring, %</i>	4,4	4,1	5,4	4,2
Skatteintäkter	65 232	69 079	72 072	73 215
<i>Förändring, %</i>	-2,4	5,9	4,3	1,6
Kommunalskatt	55 192	58 809	59 492	64 270
Fastighetsskatt	1 000	1 030	1 304	1 589
Samfundsskatt	8 261	8 346	10 512	6 517
Övr. skatteint.	778	894	764	839
Landskapsandelar	22 977	21 818	22 268	22 704
<i>Förändring, %</i>	-3,4	-5,0	2,1	2,0
Årsbidrag	9 319	8 180	7 043	4 771
<i>Förändring, %</i>	-38,2	-12,2	-13,9	-32,3
Avskrivningar enl plan+nedskrivningar	-7 078	-7 612	-8 259	-8 762
Räkenskapsperiodens överskott/underskott	2 221	522	-1 192	-3 022
Investeringar, netto	-23 345	-26 551	-18 223	-11 997
Förändr i långfristiga lånestocken	8 452	20 135	7 488	3 752

De kommunala boksluten för år 2005 tyder på en fortsatt svag utveckling. Nettoutgifterna för verksamheten steg nämligen med 5,4 procent. Skatteintäkterna och landskapsandelarna det vill säga skattefinansieringen ökade dock långsammare, vilket innebar att kommunernas årsbidrag sjönk med 13,9 procent. Årsbidraget borde på längre sikt vara så stort att det täcker avskrivningarna, men enligt 2005 års bokslut uppgår årsbidragen till 85 procent av avskrivningarna. Sammantaget är underskottet hela 1.192.000 euro i kommunernas bokslut för år 2005. Nio kommuner uppvisade underskott i bokslutet för 2005 och en kommun (Finström) hade ett negativt årsbidrag. Nettoinvesteringarna sjönk år 2005 med 31,4 procent jämfört med året innan. Sålunda var ökningen i den långfristiga lånestocken betydligt mindre år 2005 jämfört med år 2004.

Enligt budgeterna för 2006 beräknas nettodrifstkostnaderna fortsättningsvis öka, med ca 4 procent jämfört med bokslutet år 2005. Tack vare högre samfundsskatter än beräknat, kan skatteinkomsterna i boksluten för år 2006 komma att vara högre än budgeterat. De kommunala variationerna i samfundsskatteutfallet kommer dock att vara stora. Investeringstakten förväntas ytterligare minska något och de planerade nettoinvesteringarna stannar på ca 12 miljoner euro i år. Den långfristiga lånestocken beräknas enligt budgeterna öka med 3,8 miljoner euro, netto.

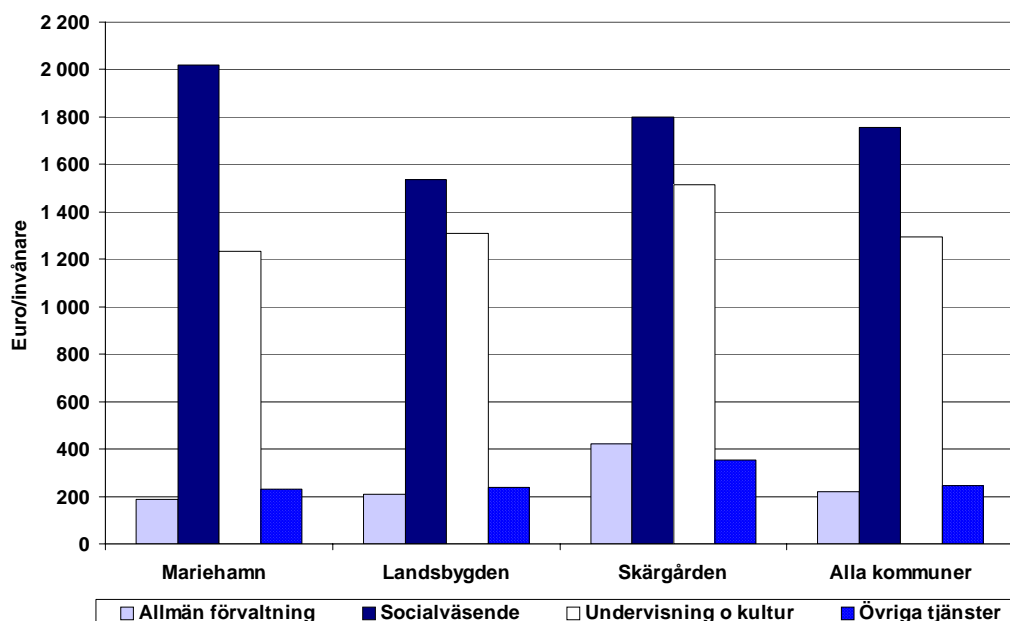
Figur 1 nedan beskriver utvecklingen av några av nyckeltalen per invånare. Såsom vi tidigare konstaterat fortsätter nettoutgifterna för verksamheterna att växa, medan ökningen av skatteintäkterna och landskapsandelarna är betydligt blygsammare. Sålunda visar årsbidraget på en sjunkande trend. Nettoinvesteringarna och sålunda skuldsättningen ökar, men långsammare jämfört med rekordåret 2004.

Figur 1. Kommunala nyckeltal per invånare, alla kommuner (euro/invånare)

En granskning av nettoutgifterna för driften av kommunerna per sektor år 2005 visar att den sociala sektorn stod för hälften av kommunernas nettokostnader, medan kostnaderna för grundskolan upptog 37 procent av driftsbudgeten. Den allmänna förvaltningen stod för sex procent av nettodriftskostnaderna.

Figur 2. Kommunernas nettodriftskostnader per invånare efter huvudsektor 2005²

I figur 2 åskådliggörs nettodriftskostnaderna per sektor, region och invånare år 2005. Nettokostnaderna per invånare för den sociala sektorn är högst i samtliga regioner följt av kostnaderna för undervisning och kultur. Mariehamn har de högsta nettokostnaderna per invånare för den sociala sektorn (2.021 euro/inv), medan skärgården har de högsta nettokostnaderna per invånare för sektorerna undervisning och kultur (1.513 euro/inv), allmän förvaltning (421 euro/inv) samt övriga tjänster (353 euro/inv). Staden har de lägsta nettokostnaderna per invånare för dessa tre sektorer tack vare de stordriftsfördelar som kan uppnås i större kommuner.

De totala nettodriftskostnaderna per invånare är som helhet högst i skärgården, men ett par av kommunerna på fasta Åland har också höga driftskostnader per invånare. Lägst var nettodriftskostnaderna per invånare i Saltvik och högst på Kumlinge år 2005.

² Diagrammet och texten till diagrammet baseras på preliminär, inte publicerad statistik från ÅSUB.

3.2 Utvecklingen av kommunernas skatteinkomster

Skatteinkomsterna är alltså den viktigaste inkomstkällan för den kommunala sektorn som helhet. Men skatteinkomsterna är ett område där tillgången på aktuell information är begränsad, samtidigt som behovet för att kunna prognostisera inkomsterna är stort. I dagsläget är situationen den att beskattningen för år 2005 slutförs först i månadsskiftet oktober-november i år, då budgetberedningen för år 2007 till stor del är klar. Betonas bör därför att osäkerhetsfaktorerna inför 2007 är många och att flera av de antaganden som använts i kalkylerna nedan kan komma att ändras före årsskiftet.

Informationskällor

Utgångspunkten för prognoserna för de olika skatteinkomstslagen har varit den preliminära (2.10.2006) debiteringsstatistiken för år 2005 från skattestyrelsen när det gäller förvärvsinkomst- och samfundsskatterna och debiteringsuppgifter från början av hösten när det gäller fastighetsskatterna. För prognoserna har sedan mervärdesskatteregister- och företagsregisterinformation, ÅSUBs konjunkturenkäter till företagen, nationalräkenskapsdata, befolkningsrörelse- och bostadsproduktionsstatistik samt annan relevant statistik från ÅSUB använts. Därtill har de åländska börsbolagens och andra större företags bokslut och delårsrapporter granskats.

Antaganden

Beräkningarna av skattebasens utveckling bygger på följande antaganden och preliminära data som finns i *sammanställningen nedan*: BNP-utvecklingen beräknas för år 2005 ha uppgått till en reell tillväxt på cirka 2,2 procent. För i år visar ÅSUBs prognoser på en starkare tillväxt på hela 5,5 procent, som åter försvagas under 2007. Enligt preliminära beräkningar steg förvärvsinkomstsumman med cirka 4,0 procent ifjol, vilket den även förväntas stiga med i år, för att år 2007 öka med 3,5 procent. Den totala samfundsskatteprocenten för företagen antas vara oförändrad på 26 procent även nästa år.

Prognosen för år 2007 bygger på bedömningen att sysselsättningsläget hålls på ungefär samma nivå som i år och att befolkningstillväxten fortsätter, dock inte lika snabbt som åren 2005 och 2006. Dessutom har det aktuella läget inom passagerarsjöfarten och att Birka Line sålt ett av sina kryssningsfartyg beaktats i beräkningarna. Utvecklingen av förvärvsinkomsterna (brutto) har kalkylerats som helhet, i underlaget för kalkylen har dock undergrupper såsom löneinkomster, pensionsinkomster, arbetslöshetsskydd analyserats.

Tabell 2. Centrala prognossiffror och antaganden

	2004*	2005*	2006**	2007**
BNP till marknadspris, volymförändring, %	0,8	2,2	5,5	3,2
Förvärvsinkomstsumman, förändring, %	4,6	4,0	4,0	3,5
Befolkningsstillväxt	183	236	239	210
Arbetslöshetsgrad (öppen), %	2,3	2,3	2,2	2,2
Konsumentprisindex, förändring %	0,2	0,9	1,8	1,6
Byggnadskostnadsindex, förändring %	2,5	3,4	3,2	3,2
Kort ränta (euribor 3 mån), %	2,1	2,2	3,0	3,6
Kommunal skatteprocent, vägt medeltal	16,57	16,63	16,78	16,8
Samfundsskatteprocent	29,0	26,0	26,0	26,0
Antal utflaggade/sålda passagerarfartyg	-	-	1	-

Återinförandet av det allmänna avdraget syns i förvärvsinkomstskatterna

Kalkylen för förvärvsinkomstskatterna (*tabell 3*) presenteras nedan endast för kommunerna sammantaget och i rapportens bilagedel för de fyra regionerna. *För den intresserade kan underlagstabellerna per kommun erhållas från ÅSUB.* De kommunvisa kalkylerna är uppgjorda i excelformat med möjlighet att föra in egna bedömningar av till exempel tillväxten i förvärvsinkomsterna eller den kommunala skatteprocenten. Alla avdrag och den skatt som ska debiteras räknas automatiskt ut i excel-bladet.

Bland de så kallade riksavdragen (de avdrag i kommunalbeskattningen som är identiska med avdragen i rikslagstiftningen) presenteras endast de skilt där förändringar skett under de aktuella åren eller där en precisering annars har betydelse för beräkning av skatteutfallet. De avdrag som är specifika för den åländska lagstiftningen eller där utformningen avviker från den i riket, här kallade åländska avdrag, är alla specificerade för att klargöra omfattningen av dem. Det bör dock betonas att det ytterst är *Lagtinget som beslutar om alla de avdrag som tillämpas i kommunalbeskattningen på Åland.*

Förändringar i avdragen påverkar den skatt invånarna ska betala, men samtidigt påverkas skattetagarnas inkomster. Bland riksavdragen har avdraget för inkomstens förvärvande och förvärvsinkomstavdraget fram till år 2005 höjts kontinuerligt (se *figuren i bilagan*). De förändringar som trädde i kraft 2004 var de mest omfattande som genomförts på många år. Även ifjol ökade förvärvsinkomstavdraget som en del av skattelättnaderna i den inkomstpolitiska uppgörelsen. Förändringen innebar att avdragets maximibelopp steg till 3.850 euro, därtill höjdes procentsatserna igen. Höjningen av avdraget beräknas ha minskat de åländska kommunernas skatteinkomster med över 0,6 miljoner euro.

I år har hushållsavdraget höjts, en förändring som påverkar kommunernas inkomster endast marginellt. En annan förändring som påverkar kommunernas skatteinkomster i viss mån är att sjukförsäkringens dagpenningsspremie blivit avdragbar. Å andra sidan begränsas möjligheterna för att dra av frivilliga pensionspremier, vilket minskar de övriga avdragen. Förändringarna tar sålunda delvis ut varandra. Reformen av bolagsbeskattningen som trädde i kraft 2005 innebär att gottgörelsen för bolagsskatten inte tillämpas längre.

Utformningen av avdragen har en stor betydelse för kommunernas inkomstutveckling och statens förändrade hållning till de kommunala avdragen och kommunernas skattebas ger genast utfall i prognoserna för skatteinkomsternas utveckling. Genom att inte några större förändringar skett i avdragsgrunderna för år 2006 beräknas skatteintäkterna för i år växa snabbare än förvärvsinkomsterna.

Regeringen i Helsingfors har föreslagit en sänkning av den kommunala delen av förvärvsinkomstavdraget inför år 2007, vilket skulle gynna flera av de åländska kommunerna. Eftersom avdraget i statsbeskattningen höjs i motsvarande grad, är skattereformen neutral för skattebetalarna. Regeringen har nämligen gått inför att de skattelättnader som görs åren 2006-2007 ska finansieras av staten och dras direkt från skatten. På så vis kommer också dagens problem med oförutsedda förändringar som påverkar kommunernas inkomster att minska.

Riksdagen beslutar inom kort hur sänkningen av förvärvsinkomstavdraget kommer att ske, men i propositionen föreslås att det maximala förvärvsinkomstavdraget i kommunalbeskattningen sänks från nuvarande 3.850 euro till 3.250 (se *figuren i bilagan*). Enligt ÅSUBs beräkningar minskar avdraget med nästan 6,2 miljoner euro, vilket skulle öka de åländska kommunernas inkomster med runt 1.050.000 euro år 2007.

I landskapsbudgeten för år 2007 finns en kompensation om 1,2 miljoner euro för förvärvsinkomstavdraget, vilket är 800.000 euro lägre jämfört med i år. Landskapet minskar nämligen kompensationen till kommunerna som en följd av att de får mer av staten. Kompensationen fördelas mellan kommunerna enligt de tre senast fastställda beskattningarna.

Inför år 2007 föreslås ett återinförande av det allmänna avdraget, vilket totalt skulle utgöra 22,3 miljoner euro. Enligt förslaget skulle kommunerna kompenseras för införandet av avdraget genom ett beräknat belopp som tas in i landskapets budget och som utbetalas under pågående år. Efter att beskattningen slutförts justeras kompensationen mot det verkliga inkomstbortfallet per kommun.

Den samlade skattealkylen för de åländska kommunerna (*tabell 3*) visar på en relativt

snabb tillväxt i skatteinkomsterna åren 2005 och 2006 som dock mattas av år 2007. Den största förklaringen till nedgången år 2007 är återinförandet av det allmänna avdraget. Båda åren 2005 och 2006 beräknas förvärvsinkomsterna öka med 4,0 procent och med 3,5 procent år 2007.

Tabell 3. Kalkyl över kommunernas förvärvsinkomstskatter, 1.000 euro (enligt debitering)³

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomster	500 686	520 807	541 633	560 685
<i>förändring, %</i>	4,6	4,0	4,0	3,5
Avdrag, riks-	106 259	110 993	111 088	105 264
Avdrag för inkomstens förvärvande	9 563	9 659	9 755	9 853
Förvärvsinkomstavdrag	40 041	44 205	44 249	38 110
Grundavdrag	4 604	4 558	4 512	4 467
Övriga avdrag	52 051	52 571	52 571	52 834
Avdrag, åländska	13 452	13 560	13 808	35 844
Resekostnadsavdrag	5 305	5 411	5 654	5 875
Studielåneavdrag	140	139	140	141
Sjukdomskostnadsavdrag	7 268	7 268	7 268	6 759
Studieavdrag	739	743	746	750
Allmänt avdrag	0	0	0	22 318
Avdrag, sammanlagt	119 712	124 553	124 897	141 107
Beskattningsbar inkomst	380 974	396 254	416 737	419 578
Skattesats	16,56	16,63	16,78	16,78
Kalkylerad skatt	63 378	66 140	70 148	70 628
Underskottsgottgörelse mm	527	0	0	0
Övr. avdrag från skatten	4 376	4 858	5 149	5 252
Debiteras	58 475	61 282	64 999	65 376
<i>förändring, %</i>	7,3	4,8	6,1	0,6
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	351 512	367 139	386 112	388 341
<i>förändring, %</i>	6,8	4,4	5,2	0,6

Skatteinkomsterna beräknas öka med cirka 3,7 miljoner euro i år, vilket motsvarar en tillväxttakt på ca 6 procent. Nästa år väntas tillväxten minska till ca en halv procent. Tillväxt i förvärvsinkomsterna, inflyttning och de ändrade förutsättningar bland avdragen, i synnerhet år 2007, påverkar bedömningen av skatteinkomsternas utveckling. Inför år 2007 föreslås nämligen att det allmänna avdraget ska återinföras, medan förvärvsinkomstavdraget i kommunalbeskattningen föreslås minska. Om det allmänna avdraget inte skulle införas år 2007, skulle skatteinkomsterna samma år öka med nästan 6,5 procent. Förutom dessa två ändringar i avdragen har ÅSUB räknat med att ÅHS-

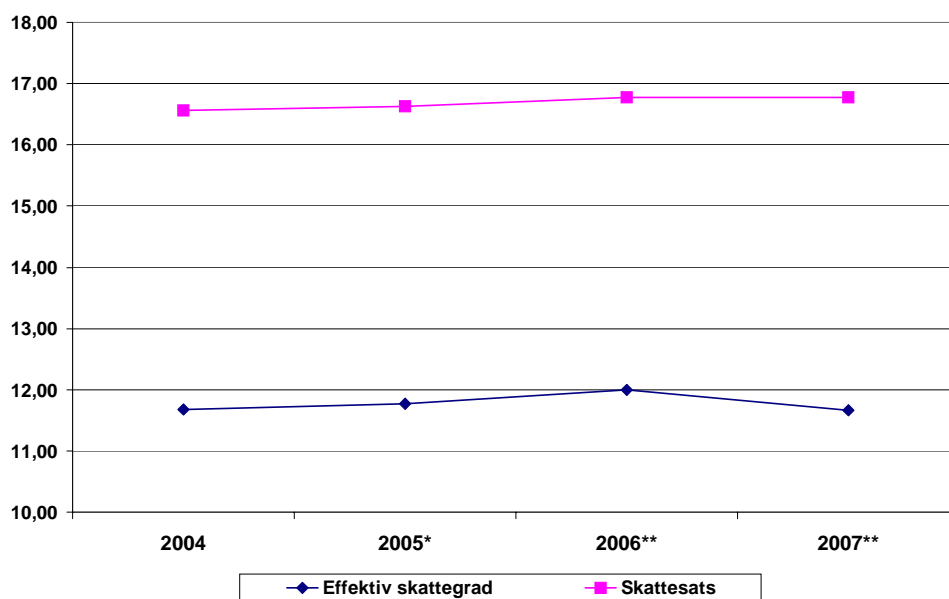
³ För den intresserade kan underlagstabellerna per kommun fås från ÅSUB. De kommunvisa kalkylerna är uppgjorda i excel-format med möjlighet att föra in egna bedömningar om inkomstutvecklingen och där exempelvis den beskattningsbara inkomsten och den skatt som debiteras räknas ut automatiskt.

avgifterna sänks nästa år med runt 7 procent på grund av Ålands hälso- och sjukvårds förslag till sänkta patientavgifter.

Den totala avdragsgraden beräknas uppgå till ca 23 procent i genomsnitt i år och uppskattas stiga till drygt 25 procent år 2007, vilket huvudsakligen beror på införandet av det allmänna avdraget samma år. Om inte det allmänna avdraget skulle införas år 2007, skulle avdragsgraden i snitt uppgå till 21,2 procent. De så kallade åländska avdragen beräknas höja avdragsgraden med hela 6,4 procentenheter år 2007 jämfört med 2,5 enheter i år.

I *figur 3* nedan åskådliggörs skillnaden mellan den verkliga genomsnittliga skattesatsen för de åländska kommunerna i genomsnitt och den effektiva skattegraden, alltså hur stor andel av bruttoförvärsinkomsterna som betalas i skatt. Avdragen har stor betydelse för utvecklingen av kommunernas inkomster.

Figur 3. Effektiv skattegrad och egentlig kommunal skattesats för kommunerna i genomsnitt

De debiterade skatterna, alltså de skatter skattebetalarna har att betala, stämmer inte helt överens med de skatter som **under året redovisas till kommunerna**. Tillväxten i förvärsinkomsterna och höjda skattesatser höjer de fördelningsandelar som ligger till grund för de skatter som redovisas till kommunerna, medan ökade avdrag har motsatt verkan. De nya fördelningsandelarna för förvärsinkomstskatterna ändras i december 2006, då justeras både skattetagargruppernas och de enskilda kommunernas andelar. Nya gruppandelar och andelar för enskilda kommuner beräknas också för skatteåret 2007, och dessa tillämpas för första gången i redovisningarna i februari 2007. När

fördelningsandelarna för enskilda kommuner beräknas för skatteåren 2006 och 2007 används den kommunalskatt som ska betalas för skatteåret 2005 som grund.

Samfundsskatterna ökade betydligt år 2005

Samfundsskatten, eller bolagsskatten, utgör den näst största enskilda skattekällan för kommunerna. Osäkerhetsfaktorerna för bedömningen av utvecklingen av dessa inkomster är dock stora. Dels genomfördes en reform av företagsbeskattningen vid ingången till år 2005, vars resultat syns efter att beskattningen för 2005 har slutförts i höst. Dels kommer en betydande del av företagsskatterna från passagerarrederierna där osäkerheten är stor och konkurrensen fortsättningsvis hård. En annan faktor, av engångskaraktär, som påverkar samfundsskatterna i positiv riktning, är de försäljningsvinster av chipsaktier från år 2005 som vissa företag uppvisar.

I vanliga fall har ÅSUBs BNP-kalkyl, som baserar sig på tillväxten i driftöverskottet, använts som grund i prognostiseringen av samfundsskatterna, men år 2005 är situationen exceptionell. De största skillnaderna år 2005 finns nämligen inte i driftöverskottet utan i de finansiella posterna (som inte ingår i BNP-kalkylen). Eftersom vi inte har tillgång till denna typ av information, är möjligheterna att göra tillförlitliga prognoser begränsade.

De senaste åren har de förändringar som berör samfundsskatterna varit många. År 2003 sänktes kommungruppens andel till 19,75 procent, vilket motsvarar en skattesats om endast 5,7275 procent. När den totala samfundsskattsatsen sänktes från 29 till 26 procent från ingången av år 2005 justerades dock den andel som tillfaller kommunsektorn så att andelen även i fortsättningen motsvarar en kommunal skattesats om 5,7275 procent. Det innebär i praktiken att 22,03 procent av de inkomstskatter som samfunden betalar tillfaller kommunsektorn.

Fördelningsnycklarna för år 2006 är slutligt fastställda i kalkylen. Beträffande fördelningen av företagsskatterna mellan kommunerna utgör åren 2003-2005 grund för fastställande av 2007 års fördelningsnycklar. Grunduppgifterna för år 2005 har dock inte fastställts, varför uppgifter för åren 2003, 2004 och preliminära uppgifter om 2005 års samfundsskatter men med 2004 års fördelningsnycklar (med en tredjedels vikt för respektive år) används som kalkylerad koefficient i prognosen för år 2007.

De samfundsskatter som tillfaller kommunerna minskade år 2004 (det senaste år för vilket beskattningen är slutförd) med nästan 18 procent (*tabell 4*). Under året skedde emellertid inte några förändringar i fördelningsgrunderna för samfundsskatten, så nedgången beror således i sin helhet på lägre vinster och därmed lägre inkomstskatter från företagssektorn bland annat som ett resultat av de sjunkande vinsterna inom passagerarsjöfarten.

Enligt preliminära uppgifterna för 2005 uppgår kommunernas andel av samfundsskatterna till drygt 9 miljoner euro, en ökning om 26 procent jämfört med utfallet år 2004. Den kommunala andelen av skatterna steg då till 22,03 procent (eller med drygt 11,5 procent). Den egentliga tillväxten i företagens skatter stannar därmed på 12,9 procent. Som vi tidigare nämnt är denna ökning till stor del av engångskaraktär. Enskilda företags vinster och inkomstskatter har således avgörande betydelse för utvecklingen av samfundsskatterna till kommunerna på Åland. Inför år 2007 har ÅSUB inte räknat med några större förändringar som skulle påverka utfallet av samfundsskatterna.

Tabell 4. Prognos för kommunernas andel av samfundsskatten 2004–2007, euro (enl. debitering)

	2004 Skatt	2005 Koefficient	2005* Kalk. skatt	2006 Koefficient	2006** Kalk. skatt	2007** Kalk. koefficient	2007** Kalk. skatt
Brändö	67 544	0,00727099	65 569	0,00432923	32 339	0,00448980	34 886
Eckerö	283 764	0,04669585	421 100	0,03866868	288 855	0,04131663	321 030
Finström	194 382	0,02377723	214 422	0,02295188	171 451	0,01805737	140 306
Föglö	198 388	0,02342858	211 278	0,01178921	88 065	0,01503158	116 795
Geta	6 478	0,00098773	8 907	0,00052545	3 925	0,00045805	3 559
Hammarland	32 225	0,00476842	43 001	0,00642780	48 016	0,00699345	54 339
Jomala	200 694	0,03198371	288 427	0,03769609	281 590	0,04380610	340 373
Kumlinge	18 371	0,00200949	18 121	0,00108687	8 119	0,00077163	5 996
Kökar	2 610	0,00036404	3 283	0,00043959	3 284	0,00052931	4 113
Lemland	20 720	0,00147357	13 289	0,00153350	11 455	0,00209800	16 301
Lumparland	35 319	0,00534500	48 201	0,00590458	44 107	0,00660700	51 336
Saltvik	344 830	0,04117070	371 275	0,04045577	302 205	0,04372648	339 755
Sottunga	1 520	0,00023549	2 124	0,00020867	1 559	0,00019299	1 500
Sund	8 227	0,00090379	8 150	0,00120975	9 037	0,00138960	10 797
Vårdö	3 824	0,00048765	4 398	0,00046445	3 469	0,00066371	5 157
Mariehamn	5 740 457	0,80909777	7 296 395	0,82630847	6 172 524	0,81386831	6 323 757
Hela Åland	7 159 354	1,00000000	9 017 939	1,00000000	7 470 000	1,00000000	7 770 000
Förändring, %	-17,9%		26,0%		-17,2%		4,0%
Randkommuner	678 617		857 634		648 129		726 478
Centralkommuner	448 021		559 139		512 511		551 320
Skärgården	292 258		304 772		136 836		168 446
Samfundsskatte-% Kommunernas andel	29,0		26,0		26,0		26,0
av skatterna, %	19,75%		22,03%		22,03%		22,03%

*Prel uppg per 2.10.2006

Kompensation för kapitalinkomstskatten

I samband med att de nya fördelningsgrunderna för samfundsskatterna började tillämpas år 2002, infördes ett system för kompensation till kommunerna för uteblivna skatteintäkter från kapitalinkomst från jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare.

Grundtanken är att det för kommunerna ska vara likvärdigt om företagsamheten sker i bolagsform eller om den utövas av enskilda yrkesutövare och näringsidkare.

Kompensationen grundar sig på fördelningen av de aktuella kapitalinkomsterna mellan kommunerna de tre senaste åren för vilka beskattningen slutförts. I år utgör sålunda åren 2002-2004 fördelningsgrunden och år 2007 bygger kompensationen på skatteutfallet åren 2003-2005. Det belopp som fördelas år 2007 är 24,09 procent av de aktuella kapitalinkomstskatterna år 2005. De totala kapitalinkomstskatterna för samtliga inkomsttagare var år 2005 exceptionellt stora, enligt preliminära uppgifter runt 80 procent högre jämfört med år 2004. Orsaken till de höga kapitalinkomstskatterna år 2005 kan till största delen tillskrivas överlåtelsevinster i samband med försäljning av chipsaktier. Hur stor andel av skatterna som härrör från jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare finns tillsvidare inte några uppgifter om. Den kompensation som betalas i år är nästan 663.000 euro, vilket i det närmaste är dubbelt så högt som år 2005. På grund av att merparten av chipsaktierna löstes in under år 2005 beräknas även kompensationen till kommunerna bli ovanligt stor år 2007. ÅSUB har uppskattat kompensationen till 1.050.000 euro.

Fastighetsskatterna ökar sakta i betydelse

Inkomsterna från fastighetsskatterna har tillsvidare haft relativt sett liten betydelse för den kommunala sektorns ekonomi på Åland (runt 1,7 miljoner euro på 2007 års nivå), men är för flera kommuner inte oväsentliga bland annat till följd av den omfattande fritidsbebyggelsen. Ungefär 35 procent av fastighetsskatterna kommer från fritidsbostäder i år, 5 procent från stadigvarande bostad och 60 procent från allmän skatteprocent.

Genom stigande beskattningsvärden och högre skattesatser ökar betydelsen av fastighetsskatterna för de åländska kommunerna sakta men säkert. År 2006 ökade beskattningsvärdena med ca 25.000 euro eller 3 procent jämfört år 2005, och uppskattas ytterligare öka med 3 procent 2006-2007.

Från år 2005 till 2006 ökade fastighetsskatterna med hela 324.000 euro eller 24 procent. Mest ökade den allmänna fastighetsskatten (+272.400 euro) följt av skatten på stadigvarande bostäder (+39.400 euro) och skatten på annan bostad (+12.100 euro). År 2006 införde en kommun skatt på stadigvarande bostad och två kommuner höjde den allmänna fastighetsskatteprocenten, medan alla kommuner sedan tidigare har den högsta tillåtna skatten på fritidsbostäder. Tillväxten i skatterna 2006-2007 uppskattas till runt 55.000 euro eller ca 3 procent.

För fastighetsskatterna har den redovisade skatten i allmänhet väl motsvarat debiterade belopp, vilket skatteförvaltningens redovisning av de slutliga fastighetsskatterna för år

2005 bekräftar. Kalkylen för fastighetsskatterna i *tabell 5* presenteras per fastighetsskatteslag. I prognosen för 2007 har höstens beskattningsvärden använts som grund. Dessa beskattningsvärden har sedan justerats på basen av den skattade förändringen av byggnadskostnadsindex. Byggnadskostnadsindex har här beräknats stiga med 3,2 procent inför 2007 års beskattning. I kalkylen har vidare antagits att kommunerna inte justerar skattesatserna inför nästa år. Beräkningar av effekterna av justerade skatteprocenter är dock lätta att göra på basen av beskattningsvärdena per skatteslag.

Kalkylen har inte tagit i beaktande nybyggnation och åldersavdrag. Åldersavdragen tar till viss del ut den tillväxt i värden som härstammar från nybyggnationen. Till den del nybyggnation i enskilda kommuner sker i större omfattning har kommunen själv god kännedom om det.

Tabell 5. Fastighetsskattekalkyl per fastighetsslag och kommun 2006 – 2007, 1.000 euro (enl. debitering)

	2006*			2006*			2007**			2007**		
	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.
Brändö	7 023	2 929	3 844	0,0	26,4	0,0	7 248	3 023	3 967	0,0	27,2	0,0
Eckerö	12 871	5 037	19 298	0,0	45,3	115,8	13 283	5 199	19 916	0,0	46,8	119,5
Finström	37 988	4 309	20 279	38,0	38,8	202,8	39 204	4 446	20 928	39,2	40,0	209,3
Föglö	7 944	5 580	4 523	0,0	50,2	27,1	8 198	5 758	4 668	0,0	51,8	28,0
Geta	5 212	3 892	5 980	15,6	35,0	29,9	5 379	4 016	6 172	16,1	36,1	30,9
Hammarland	21 187	5 358	10 057	0,0	48,2	20,1	21 865	5 529	10 379	0,0	49,8	20,8
Jomala	56 682	4 523	47 112	0,0	40,7	353,3	58 496	4 667	48 620	0,0	42,0	364,6
Kumlinge	4 640	2 873	2 803	0,0	25,9	11,2	4 788	2 965	2 892	0,0	26,7	11,6
Kökar	3 873	2 716	2 552	3,9	24,4	15,3	3 997	2 803	2 634	4,0	25,2	15,8
Lemland	23 918	7 538	12 249	0,0	67,8	18,4	24 683	7 779	12 641	0,0	70,0	19,0
Lumparland	5 043	2 530	3 592	0,0	22,8	10,8	5 205	2 611	3 707	0,0	23,5	11,1
Saltvik	24 417	5 423	8 769	0,0	48,8	17,5	25 198	5 596	9 049	0,0	50,4	18,1
Sottunga	1 323	1 197	1 370	0,0	10,8	0,0	1 365	1 236	1 414	0,0	11,1	0,0
Sund	12 253	4 314	6 262	24,5	38,8	12,5	12 645	4 452	6 462	25,3	40,1	12,9
Värdö	5 949	5 242	4 603	0,0	47,2	6,9	6 139	5 409	4 750	0,0	48,7	7,1
Mariehamn	208 427	770	147 218	0,0	6,9	182,7	215 097	795	151 929	0,0	7,2	188,5
Hela Åland	438 750	64 231	300 511	82,0	578,1	1 024,4	452 790	66 286	310 128	84,6	596,6	1 057,2
Förändring	2,9%	2,1%	4,3%	92,5%	2,1%	36,2%	3,2%	3,2%	3,2%	3,2%	3,2%	3,2%

*Föreninghus o dyl har inkluderats i beskattningsvärdena endast i de fall då de inte befriats från fastighetsskatten.

Sammandrag över skatte­kalkylerna

I *tabell 6* nedan sammanfattas resultatet av kalkylerna för kommunernas tre skatteslag: förvärvsinkomstskatt, andel av samfundsskatt och fastighetsskatt. Enligt de preliminära uppgifterna för år 2005 ökade skatteinkomsterna sammantaget med 7,4 procent eller med hela 4,9 miljoner euro. Förvärvsinkomsterna ökade i absoluta tal mest år 2005 (+2,8 miljoner euro), medan kommunernas andel av samfundsskatten ökade mest procentuellt sett (+26 procent).

I år beräknas skatteinkomsterna sammantaget öka med 3,5 procent eller närmare 2,5 miljoner euro. Förvärvsinkomstskatterna beräknas öka med runt 3,7 miljoner euro eller drygt 6 procent och kan förklaras med inflyttning samt höjda skattesatser. Samfundsskatterna för år 2006 uppskattas till runt 7,5 miljoner euro, vilket är lägre än 2005-års exceptionellt höga nivå men drygt 4 procent högre än samfundsskatterna år 2004. Fastighetsskatten ökade med ca 324.000 euro eller 24 procent år 2006, vilket främst beror på höjda allmänna fastighetsprocenter.

Inför år 2007 visar prognoserna på att de samlade skatteinkomsterna för kommunsektorn blir på ungefär samma nivå som för i år (+1 procent). Tillväxten i förvärvsinkomstskatterna är svag till följd av införandet av det allmänna avdraget. Kompensationen för avdraget ingår inte i tabellen. Samfundsskatterna förväntas öka med runt 4 procent, medan fastighetsskatterna i prognosen endast indexjusterats.

Tabell 6. Sammandrag över kommunernas kalkylerade skatteinkomster, 1.000 euro

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomstskatt	58 475	61 282	64 999	65 376
<i>förändring, %</i>	7,3	4,8	6,1	0,6
Andel av samfundsskatt	7 159	9 018	7 470	7 770
<i>förändring, %</i>	-17,9	26,0	-17,2	4,0
Fastighetsskatt	1 104	1 361	1 684	1 738
<i>förändring, %</i>	4,0	23,2	23,8	3,2
Skatteinkomster, totalt	66 738	71 661	74 154	74 884
<i>förändring, %</i>	3,8	7,4	3,5	1,0

3.3 Landskapsandelarna till kommunerna

Inför år 2007 har inga förändringar i landskapsandelssystemet föreslagits, medan hela systemet kan komma att reformeras inför år 2008. Målsättningen med reformen är att få ett landskapsandelssystem som baserar sig på kalkylerade kostnader som i stort motsvarar verkliga kostnader och att skatteutjämnings betydelse om möjligt ska minska.

En modell i vilken landskapet i sin helhet finansierar vården vid Gullåsen har diskuterats, men eftersom landskapsandelsreformen träder i kraft tidigast år 2008 har en temporär lösning för Gullåsenavgiften från och med år 2007 föreslagits. Lösningen går ut på att kommunernas ersätter landskapet för vårdkostnader vid Gullåsen som motsvarar den genomsnittliga kostnaden för vård vid Trobergshemmet och De gamlas Hem förhöjd med 5 procent istället för dagens 35 procent. Detta betyder i praktiken att kommunernas kostnad per vård dygn år 2007 sänks till 142,88 euro (169,14 år 2006)

istället för att höjas till 183,70 euro. För att åstadkomma denna förändring erfordras en ändring i lagstiftningen⁴.

Eftersom beskattningen för år 2005 fortfarande inte är slutförd kommer förändringar att ske när det gäller skatteutjämningen och kompensationen för utebliven kapitalinkomstskatt. Från och med år 2006 finns inte något justeringsbelopp som påverkar landskapsandelarna och från år 2007 finns inte någon kompensation för ändrad samfundsskattefordelningsnyckel. Landskapsregeringen avser att återinföra ett allmänt avdrag i kommunalbeskattningen från och med år 2007. Under år 2007 utbetalas ett förskott på basen av preliminära uppgifter, medan en slutavräkning görs då beskattningen slutförts i slutet av år 2008. Kompensationen för det planerade allmänna avdraget ingår inte i uppställningen.

Finansieringsstöden enligt prövning har inte fördelats i sammanställningen. Det allmänna prövningsbaserade stödet kan på ansökan beviljas vid tillfälliga svårigheter med kommunernas ekonomi. Nivån på stödet uppgår till nästan 1.080.000 euro år 2007 (1.493.000 euro år 2006). Grunderna för understödet enligt prövning föreslås vara oförändrade. Förutom det allmänna prövningsbaserade stödet finns sedan år 2004 ett prövningsbaserat stöd avsett för kommunernas drogforebyggande arbete och missbrukarvård. Stödet uppgår även år 2007 till 250.000 euro.

Enligt preliminära beräkningar sjunker utjämningen av skatteinkomsterna med drygt 7 procent, från 1.207.000 euro år 2006 till 1.121.000 euro nästa år. Enligt de preliminära beräkningarna för år 2007 skulle fortsättningsvis samma fyra kommuner (Finström, Jomala, Saltvik och Mariehamn) bidra med skattemedel till utjämningsystemet, medan de övriga tolv kommunerna får skattekomplettering.

Den allmänna landskapsandelen uppgår preliminärt år 2007 till ca 827.000 euro, en ökning om 4 procent. Enligt de preliminära beräkningarna skulle samma kommuner som år 2006, Finström, Jomala, Lemland och Mariehamn, bli utan allmän landskapsandel år 2007. Även de uppgiftsbaserade landskapsandelarna beräknas stiga år 2007, med i snitt nästan 2 procent. Landskapsandelarna för idrotts-, ungdoms- och kulturverksamhet samt för biblioteken förväntas stiga med drygt 3 procent, medan landskapsandelarna för socialvården preliminärt stiger med 2,5 procent och andelarna för grundskolan med nästan 1 procent.

Enligt de preliminära beräkningarna ökar landskapsandelarna sammantaget inom själva grundsystemet för landskapsandelar (exklusive kompensationer) med ungefär 1,5 procent nästa år. Trots det minskar landskapsandelarna totalt sett preliminärt för tre

⁴ LL om hälso- och sjukvården (§13).

kommuner; Kumlinge (10 procent), Eckerö (4 procent) och Lemland (2 procent).
Landskapsandelarna i grundsystemet presenteras nedan i tabell 7.

Tabell 7. Preliminära landskapsandelar per sektor och kommun år 2007, euro

	Socialvård	Grundskola	Medborgar- institut	Bibliotek	ldr.-, ungd.- o. kulturv.	Uppgiftsbas. Is-andelar	Allm.is-andel (inkl.bef.min)	Utjämnning av skatteink.	SAMMAN- LAGT
Brändö	259 965	361 171		11 987	5 279	638 403	139 188	234 841	1 012 431
Eckerö	465 632	384 265		16 402	9 409	875 708	23 921	251 448	1 151 078
Finström	940 568	870 376		44 846	24 830	1 880 619	0	-7 499	1 873 121
Föglö	302 528	349 885		13 765	6 063	672 240	162 630	137 854	972 724
Geta	203 033	201 555		7 873	4 516	416 977	24 027	442 351	883 355
Hammarland	541 577	429 485		24 541	14 078	1 009 681	35 791	286 293	1 331 766
Jomala	1 275 041	1 302 593		66 396	36 762	2 680 793	0	-34 779	2 646 013
Kumlinge	152 644	203 159		8 199	3 611	367 613	123 887	158 617	650 118
Kökar	151 638	237 019		6 998	3 082	398 737	84 428	235 532	718 698
Lemland	595 668	609 477		31 141	17 242	1 253 526	0	130 684	1 384 210
Lumparland	138 572	148 452		6 862	3 937	297 823	10 008	94 027	401 857
Saltvik	694 876	506 234		30 836	17 689	1 249 635	44 972	-23 128	1 271 478
Sottunga	62 597	79 006		2 933	1 292	145 828	37 600	14 297	197 726
Sund	388 394	431 082		18 282	10 487	848 245	26 662	383 509	1 258 416
Vårdö	180 632	195 457		9 839	4 333	390 262	114 246	207 339	711 847
Mariehamn	2 668 781	2 100 392	276 760	179 925	93 206	5 319 063	0	-1 390 658	3 928 405
SUMMA	9 022 146	8 409 608	276 760	480 825	255 816	18 445 154	827 360	1 120 729	20 393 244

Kompensationer

Förutom landskapsandelar inom grundsystemet erhåller kommunerna *kompensationer i form av landskapsandelar*. Dessa kompensationer är, som tidigare redogjorts för, kompensation för utebliven kapitalinkomstskatt samt för utökad förvärvsinkomstskatt.

År 2007 kommer kompensationen för ändrad samfundsskattefördelningsnyckel att utgå. Den exakta nivån på kompensationen för utebliven kapitalinkomstskatt kan inte fastställas före 2005 års beskattning har slutförts, men på basen av preliminära uppgifter om kapitalskattens utfall år 2005 har ÅSUB grovt uppskattat kompensationen till 1.050.000 euro (663.000 euro år 2006). Däremot kommer kompensationen för utökad förvärvsinkomstskatt att sänkas med 800.000 euro till 1,2 miljoner euro. Inför år 2007 har nämligen regeringen i Helsingfors föreslagit en sänkning av förvärvsinkomstskatt i kommunalbeskattningen, vilket skulle gynna de åländska kommunerna. Avdraget i statsbeskattningen höjs istället i motsvarande grad. Staten har ju gått inför att de skattelättnader som görs framöver ska finansieras av staten.

En översikt över utvecklingen av landskapsandelarna per sektor från år 2004 och utvecklingen av kompensationerna finns i *tabell 8* nedan. Sammantaget uppskattas dessa kompensationer uppgå till 2,25 miljoner euro år 2007 (2,75 miljoner euro år 2006). Om dessa kompensationer beaktas tillsammans med landskapsandelarna i grundsystemet, så kommer landskapsandelarna till kommunerna nästa år att minska med runt en procent eller 224.000 euro.

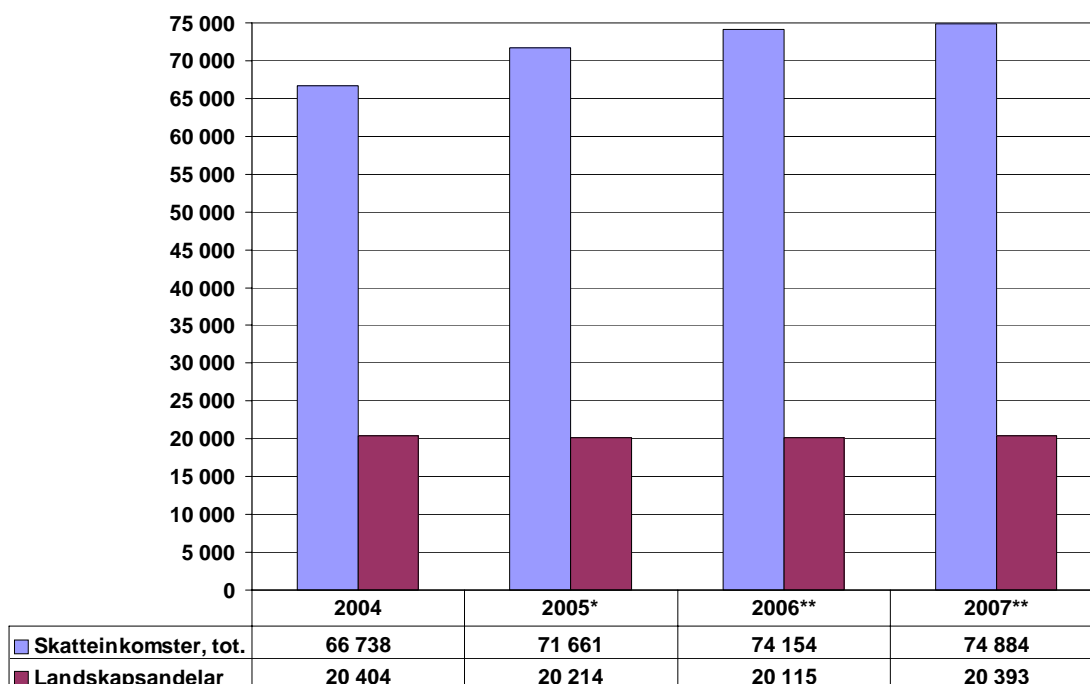
Nytt för år 2007 är kostnadsminskning av Gullåsenavgiften (som tidigare redogjorts för i rapporten) med ca 1 miljon euro, som utgör en sänkning av den vårddygnskostnad som kommunerna ska betala. Denna kostnadsminskning liksom finansieringsunderstödet enligt prövning ingår inte i *tabellerna 7 och 8*.

Tabell 8. Landskapsandelarna per sektor 2004-2007, euro

	2004	2005	2006	2007*
Socialvården	8 429 514	8 534 843	8 795 365	9 022 146
Grundskolan	7 961 819	8 191 264	8 331 894	8 409 608
Medborgarinstitutet	256 600	262 560	270 800	276 760
Bibliotek	436 505	448 229	466 458	480 825
Idrott, ungdom, kultur	232 713	238 917	248 135	255 816
Allmän landskapsandel, totalt	805 306	806 643	795 299	827 360
Skatteutjämning	2 548 656	1 826 679	1 207 407	1 120 729
ÅHS-avgift	-	-	-	-
Justeringsbelopp (fr. 2001)	-266 775	-94 839	-	-
Komp. i landskapets budget *	554 924	1 965 025	2 751 882	2 250 000
Landskapsandelar o. skattekompl., netto	20 404 338	20 214 296	20 115 359	20 393 244
<i>*Ingår inte i totalsumman</i>				

3.4 Kommunernas samlade skattefinansiering

Med kommunernas skattefinansiering avses kommunernas skatteinkomster och landskapsandelarna sammantaget. I *figur 4* sammanfattas utvecklingen som helhet för dessa inkomstslag på basen av kalkylerna i den här rapporten (i figuren ingår endast landskapsandelarna i grundsystemet).

Figur 4. Kommunernas samlade skattefinansiering, 1.000 euro

Skattefinansieringen ökade år 2005 preliminärt med 5,4 procent och för i år uppskattas ökningen bli 2,6 procent för att ytterligare mattas av år 2007, till 1,1 procent. Utvecklingen av landskapsandelarna har nämligen varit mycket svag de senaste åren. Andelarna för 2007 beräknas vara på samma nivå som år 2004, nominellt. Det betyder att andelarna reellt sjunker. Detta samtidigt som invånarantalet ökat med ca 650 personer under samma period. Utvecklingen inom dagens landskapsandelssystem är således mycket svag, vilket bekräftar behovet av den reform som är planerad till år 2008.

Om landskapsandelarna i grundsystemet har hållits relativt oförändrade, sker det däremot en viss tillväxt i de egentliga skatterna. Kommunernas nettodriftskostnader har trots åtstramningar fortsatt att växa och enligt 2005 års bokslut steg de totala nettoutgifterna för verksamheterna med 5,4 procent. Enligt budgeterna för i år beräknas de totala nettodriftskostnaderna öka med 4,2 procent. Utvecklingen av skattefinansieringen följer sålunda i dagläget inte tillväxten av utgifterna inom kommunsektorn på Åland.

Omräknat i euro per invånare stiger tillväxt i skattefinansieringen år 2005 preliminärt till ca 3.460 euro, en ökning om 4,7 procent. Tillväxten i skattefinansieringen per

invånare beräknas därefter mattas av något och beräknas uppgå till 1,7 procent år 2006 och 0,2 procent år 2007.

Sammantaget pekar utvecklingen mot att inkomsterna från förvärvsskatterna kommer att få än större betydelse för kommunerna framöver än vad fallet är idag. Den positiva utvecklingen av lönesumman, inflyttningen samt det faktum att staten aviserat att framtida skattelättnader ska ske inom ramen för statsbeskattningen, istället för inom kommunalbeskattningen som varit fallet de senaste åren, ger en hyfsad grund för de närmaste årens förvärvsinkomstskatter. Därtill har höjda skattesatser bidragit till tillväxten i skatteintäkterna. Mellan tre och fem kommuner per år har höjt skatteprocenterna för kommunalskatten de senaste tre åren.

4. Allmän ekonomisk översikt

4.1 Det internationella konjunkturläget

Den starka tillväxten i världsekonomin har fortsatt under året och vi upplever för tillfället en av de snabbaste tillväxtperioderna sedan början av 1970-talet. Den globala ekonomin väntas nu växa med runt 4,6 procent i år och med cirka 4 procent nästa år. Framför allt är det ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt. Den snabba globala tillväxten har även följts av en kraftig expansion av världshandeln.

De största riskerna för en försvagning av den globala ekonomin anses vara inflationstrycket, oljepriset mot bakgrund av de begränsade reserverna och den geopolitiska oron samt den amerikanska bostadsmarknaden. De stigande och fluktuerande energipriserna har drivit upp inflationstrycket globalt.

I USA är avmattningen av bostadsmarknaden redan ett faktum. Frågan är nu snarast hur snabb inbromsningen kommer att bli, vilka följderna blir för hushållens agerande och vilka effekter dämpningen får på samhällsekonomin som helhet. BNP beräknas sammantaget växa närmare 3,5 procent i år. Nästa år beräknas tillväxten stanna på runt 2,5 procent. Penningpolitiken har varit stram i USA och inte heller finanspolitiken stimulerar tillväxten som tidigare. Det fortsatt växande underskottet i bytesbalansen begränsar tillväxten. Bytesbalansunderskottet var närmare 6,5 procent av BNP ifjol.

Medan tillväxten i USA förlorar farten har tillväxten inom euroområdet tilltagit i styrka under det första halvåret i år. För den tyska ekonomin, som tidigare upplevt kräftgång, har tillväxten accelererat under 2006. Både efterfrågan för konsumtion och för investeringar har gynnat tillväxten samtidigt som exporten fortsätter att dra. För hela året beräknas tillväxten bli 2,3 procent i euroområdet 2006.

Under nästa år väntas tillväxten inom euroområdet åter avta något till 2,1 procent, lägre aktivitet inom den tyska ekonomin är en av förklaringarna till avmattningen. Inom hela EU är tillväxten snabbare än inom euroområdet, speciellt inom många av de nya medlemsländerna expanderar ekonomierna snabbt.

Rådet för Europeiska centralbanken (ECB) har stramat åt penningpolitiken för att motverka inflationsriskerna, styrräntan har stegvits höjts från 2,0 till 3,0 procent sedan hösten 2005. Den senaste räntehöjningen på 0,25 procentenheter skedde i början av augusti i år. Inflationen i euroområdet har fortsatt legat över ECBs mål om högst 2 procent, i juli uppgick inflationstakten till 2,4 procent. Den så kallade kärninflationen (där energi och livsmedel inte räknas med) är dock betydligt lägre, vilket tyder på ett relativt lågt resursutnyttjande i ekonomin. De fortsatta räntehöjningarna förväntas därför ske ganska långsamt under det närmaste året.

I Estland och de andra baltiska staterna är tillväxten fortsatt snabb. Produktivitetstillväxten har varit snabb och länderna har trots stigande löner kunnat bevara sin konkurrenskraft. Direktinvesteringarna är betydande och såväl hushållens som företagens skuldsättning har fortsatt att öka. De största riskerna består i den kreditgrundade tillväxten och en stigande inflation.

4.2 Konjunkturbilden i Finland och Sverige

Totalproduktionen i Finland har ökat snabbt under första delen av året, BNP växte med ca 6 procent under årets första hälft. Den inhemska efterfrågan och den internationella ekonomin har gynnat tillväxten. Det förbättrade sysselsättningsläget samt den snabba tillväxten inom den privata konsumtionen har stärkt den inhemska efterfrågan. Både exporten och importen har fortsatt växa snabbt under året. Men den snabba tillväxten förklaras också delvis av tillfälliga faktorer, såsom driftsstoppet inom skogsindustrin förra året. BNP-tillväxten för hela året beräknas uppgå till drygt 4,5 procent, för att nästa år plana ut och stanna kring 3 procent. Den internationella draghjälpens avtar och de höga räntorna dämpar efterfrågan nästa år.

Liksom i vår omvärld inger dock den snabba ökningen i hushållens skuldsättning samt i bostadspriserna en viss oro inför framtiden. Skulderna i förhållande till den disponibla inkomsten närmar sig 100 procent och sparandet är negativt för tredje året i följd, vilket börjar begränsa tillväxtpotentialerna för konsumtionen och bostadsinvesteringarna.

På lite längre sikt kommer tillgången på arbetskraft att begränsa tillväxtpotentialerna. Arbetsmarknadens dynamik och matchningen av utbud och efterfrågan på arbetskraft utgör utmaningen för fortsatt ökad sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Arbetslöshetsgraden beräknas sjunka från 8,4 till 7,7 procent på årsnivå i år, och till strax under 7,5 procent nästa år. Det betyder att sysselsättningsgraden i år stiger till ca 68,8 procent och väntas passera 69-procentsstrecket nästa år. Inflationen förväntas med marginal stanna under målnivån om 2 procent 2006, de stigande energipriserna bidrar dock till ett ökat inflationstryck.

Den goda konjunkturutvecklingen har bidragit till att statsfinanserna utvecklats bättre än vad man räknade med ännu i början av året. Nästa år beräknas statens skatteinkomster öka med knappt 3 procent. Mest förväntas avkastningen från mervärdes- och samfundsbeskattningen öka. För förvärvsinkomsterna inflationsjusteras skatteskalorna med 2 procent. För medelinkomsttagaren beräknas skattegraden sjunka med en knapp procentenhet nästa år.

Den finska statens budget uppgår till drygt 40 miljarder och uppvisar ett litet överskott

på ca 200 miljarder euro. Statsskulden beräknas uppgå till ca 34 procent av BNP, eller 60 miljarder euro i slutet av 2007.

Bilden av den svenska ekonomin är allmänt sett ljus. BNP-tillväxten under andra kvartalet motsvarar en uppgång med 5,6 procent omräknat till årsnivå. Det är den snabbaste tillväxten sedan år 2000. Flera ekonomiska prognosinstitut har reviderat sina prognoser uppåt för såväl 2006 som för 2007 till följd av den starka ekonomiska utvecklingen under årets första hälft. Tillväxten beräknas nu uppgå till 4,1 procent i år och till 3,3 procent nästa år.

Drivkraften bakom den snabba tillväxten är dels den inhemska efterfrågan och den starka världskonjunkturen, dels en expansiv finanspolitik. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin är mycket högt. Den svenska kronan har hållits relativt stabilt runt 9,20 per euro under hela sommaren.

Det förbättrade arbetsmarknadsläget bidrar till en god inkomstutveckling för hushållen. Sysselsättningsläget har förstärkts jämfört med den svagare utvecklingen under 2004 och början av 2005. Den öppna arbetslösheten beräknas sjunka från 5,9 till 5,4 procent i år, och ytterligare till 4,6 procent nästa år. Sysselsättningsgraden stiger till 77,6 procent i år och till 78,3 procent nästa år, vilket är en snabbare tillväxt än vad som förväntades tidigare.

I Sverige har den ekonomiska debatten under förhösten präglats av valet. Ekonomerna har dock i huvudsak varit överens om att den offentliga konsumtionen skulle komma att främja BNP-tillväxten oberoende av valutgången. En aning starkare krona och något högre korta räntor är ekonomiska bedömares syn på effekterna av regeringsskiftet.

De offentliga finanserna är fortsatt starka, det offentliga finansiella sparandet beräknas uppgå till 2,8 procent av BNP i år, och förväntas enligt kalkylerna hålla ungefär samma nivå de två följande åren. De offentliga utgifternas andel av BNP beräknas fortsätta sjunka, framför allt är det transfereringarna till hushållen som sjunker.

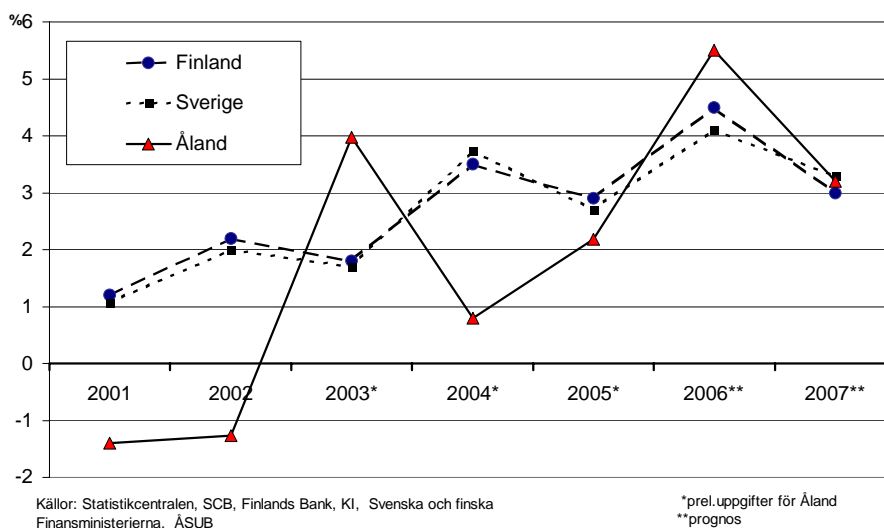
5. Den åländska ekonomin

5.1 Allmän översikt

Även Åland har gynnats av det goda internationella konjunkturläget i allmänhet, och av den starka tillväxten inom finsk och svensk ekonomi i synnerhet. Den höga ekonomiska aktiviteten i regionerna närmast omkring oss bidrar till en positivare syn på framtiden och höjer efterfrågan både för konsumtion och för investeringar, även bland ålänningar. Lönsamheten för betydande delar av det åländska näringslivet är för närvarande god. Samtidigt kvarstår utmaningarna inom den för Åland så ekonomiskt betydelsefulla sjöfartssektorn. Konkurrensen är fortsatt hård och omstruktureringar inom branschen sker parallellt på flera plan. Ägarstrukturen har ändrats genom Tallinks köp av Silja Line och passagerarfartyg har sålts till rederier utanför Östersjön. Flera frågor kring den framtida beskattningen av rederinäringen i Finland, gällande beskattningen av de anställda, av tonnaget samt av nyinvesteringar, är ännu öppna. Vid sidan av konkurrensläget pressas marginalerna av sjunkande skillnader mellan priserna ombord och iland samt av fortsatt höga bunkerkostnader.

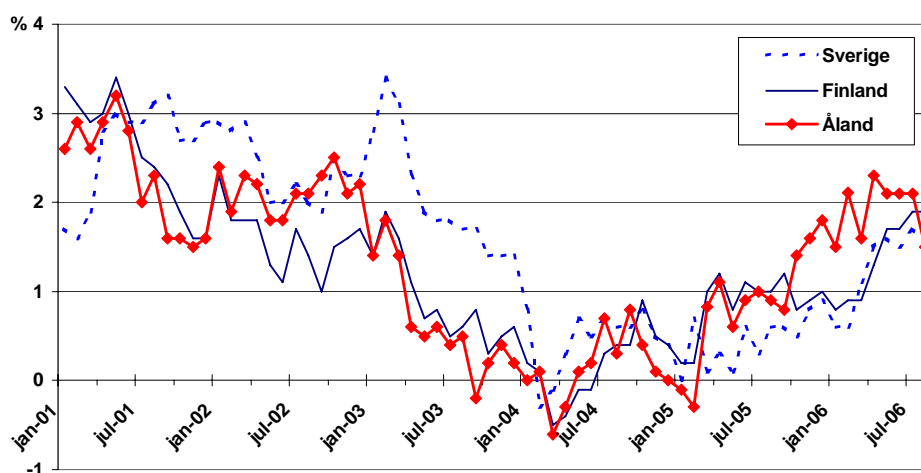
Den höga aktiviteten inom den åländska landekonomin i kombination med förbättrad lönsamhet inom sjöfartssektorn gör att ÅSUB har skrivit upp prognosen för tillväxten inom den åländska ekonomin för 2006. Vi beräknar att BNP-tillväxten inom den åländska ekonomin i år kommer att stiga till runt 5,5 procent (*Figur 5*). Det är en internationellt sett snabb tillväxt, och även högre tillväxttakt än grannländerna Finland och Sverige uppvisar. Den lägre omsättningen inom passagerarsjöfarten, som blir ett resultat av en mindre flotta, har inte någon direkt inverkan på BNP, eftersom överkapaciteten snarare har dragit ner lönsamheten. För 2007 beräknas BNP-utvecklingen återgå till mera ”normala nivåer” med en tillväxt på drygt 3 procent. Den offentliga sektorn drar ner volymutvecklingen för BNP för Åland både 2006 och 2007.

Figur 5. BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige

Inflationen har uppvisat en stigande trend under den senaste tolv månadersperioden. Från maj till juli låg det åländska konsumentprisindexet dock rätt stabilt på 2,1 procent, en aning över den allmänna målnivån för euroområdet och även en aning högre än i Finland och Sverige. Framst är det bränsle- och energipriserna som bidragit till högre inflationen. Från augusti 2005 till augusti 2006 stannade den allmänna prisökningen på 1,5 procent. För hela året beräknas inflationen uppgå till cirka 1,8 procent.

Figur 6. Inflationstakten i Sverige, Finland och på Åland

De åländska hushållen har en förhållandevis hög skuldkvot, de historiskt låga räntorna har bidragit till en hög **kreditefterfrågan**. Trots stigande räntor, 12 månaders euribor har stigit till ca 3,7 procent i september 2006 efter att ännu sommaren 2005 legat runt 2,1 procent, har den kraftiga kreditefterfrågan fortsatt både bland hushållen och företagen. Volymtillväxten i krediterna kommer i år av allt att döma att överstiga fjolårets tillväxt. På sikt förväntas dock efterfrågan på krediter mattas av i takt med att räntorna stiger. Även utvecklingen av bostadspriserna beräknas stagnera till följd av det förändrade ränteläget.

Efter att ha stigit en aning under en tvåårsperiod har arbetslösheten under det senaste året i huvudsak uppvisat en sjunkande tendens. Den öppna arbetslösheten låg under fjolåret på i medeltal 2,3 procent. Om man inkluderar personer i sysselsättningsåtgärder uppgick arbetslösheten till 2,6 procent, vilket är en med internationella mått låg nivå. I augusti i år stannade den öppna arbetslösheten på 2,1 procent mot 2,4 procent under samma månad i fjol. ÅSUBs bedömning är att arbetslöshetsgraden för hela år 2006 kommer att stanna på 2,2 procent. Effekterna av öppnandet av den finländska arbetsmarknaden för arbetskraft från de så kallade nya EU-medlemsländerna från och med maj i år har tillsvidare påverkat den åländska arbetsmarknaden endast marginellt.

Trots den låga arbetslöshetsnivån finns det på den åländska arbetsmarknaden fortfarande vissa matchningsproblem mellan olika yrkesområden. Medan de flesta arbetslösa arbetssökande återfinns inom yrkesområden inom teknik, naturvetenskap och humaniora samt administration, finns de flesta lediga arbetsplatserna inom hälsovård och socialvård samt inom vissa serviceyrken.

Flyttningsrörelsen följer i stor utsträckning läget på den åländska arbetsmarknaden. Under fjolåret uppgick flyttningsnettot till 205 personer, vilket är mer än dubbelt så många som genomsnittet för de tio föregående åren. I år beräknas nettoinflyttningen bli ungefär i nivå med fjolårets. Nettoinflyttningen utgör en god bas för den ekonomiska tillväxten inom den åländska ekonomin. Befolkningen har totalt sett ökat med 225 personer under årets första åtta månader.

Inkomstutvecklingen för **landskapet Åland** ser fortsättningsvis relativt stabil ut de närmaste åren. Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av en avräkningsinkomst på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning). Under slutet av 1990-talet ökade avräkningsbeloppet snabbt, men efter år 2000 avtog tillväxten. Sviktade skatteinkomster på grund av ökande avdrag och justerade skatteskalor dämpade nämligen utvecklingen av statens inkomster, och sålunda även inkomsterna för landskapet Åland.

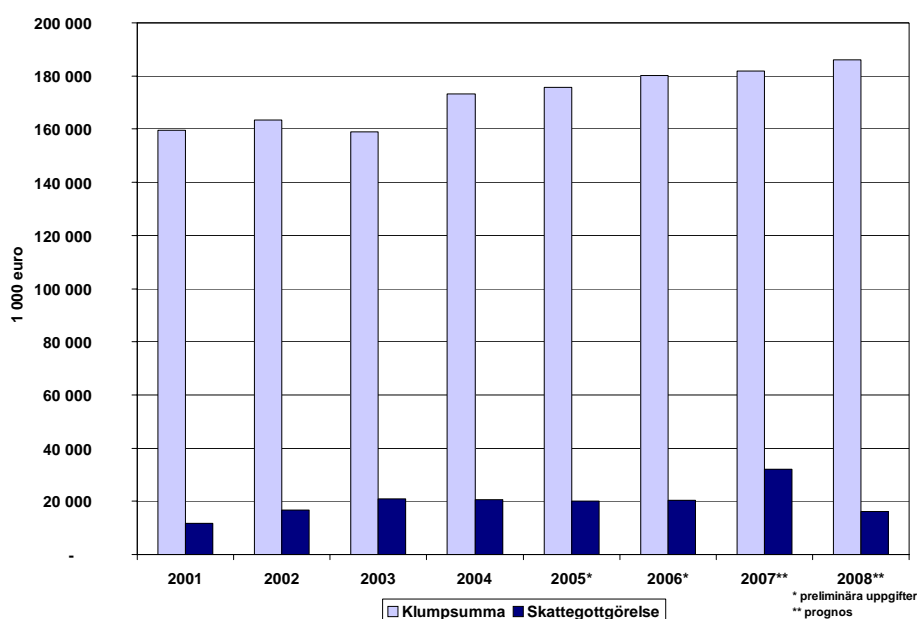
För de närmaste åren ser utvecklingen förhållandevis positiv ut, eftersom det ekonomiska läget i Finland har varit gynnsamt, vilket i sin tur påverkar avräkningsinkomsten. För år 2004 uppgick avräkningsbeloppet till 173,2 miljoner euro, för år 2005 utgör 175,6 miljoner euro. Förskottet för år 2006 uppgår nu till 176,1 miljoner euro, men troligtvis kommer beloppet att höjas med ca 4 miljoner i statens nästa tilläggsbudget och således uppgå till runt 180 miljoner euro. Förskottet för år 2007 torde fastställas till 182,0 miljoner euro och för år 2008 beräknas beloppet öka med i runda tal 2-3 procent (*Figur 7*).

Den så kallade skattegottgörelsen utfaller då den debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten i landskapet överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, det överskjutande beloppet tillkommer då landskapet. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2006 års belopp tas upp i 2008 års budget. Skattegottgörelsen ökade stadigt de första åren på 2000-talet och uppgick till 20,5 miljoner euro år 2004.

För år 2005 finns inte några slutliga uppgifter om skattegottgörelsen ännu, men tack vare den positiva utvecklingen av kapitalinkomst- och samfundsskatten på Åland ser prognosen för skattegottgörelsen synnerligen god ut även år 2005. Enligt ÅSUBs nya prognos skulle skattegottgörelsen för det året uppgå till över 30 miljoner euro, som således blir en inkomst i budgeten 2007. Den stora ökningen av samfunds- och kapitalinkomstskatterna år 2005, bör dock i det här skedet ses som en

engångsföreteelse, framför allt förorsakad av försäljningsvinster bland både företag och privatpersoner i samband med att aktierna i Chipskoncernen köptes upp av norska Orklakoncernen. Förvärvsinkomstskatterna har inte ökat i samma utsträckning. Efter år 2007 beräknas skattegottgörelsen sjunka på nytt då effekterna av Chipsaffären ebbat ut. Den slojade förmögenhetsskatten påverkar också skattegottgörelsen i negativ riktning, medan avskaffandet av gottgörelsen för bolagsskatt påverkar positivt.

Figur 7. Klumpsummans och skattegottgörelsens utveckling

6. Näringslivsutvecklingen

6.1 Näringslivet som helhet

Analysen av läget inom det privata näringslivet grundar sig på uppgifter om företagens omsättning från det mervärdesskatteregister som ÅSUB har tillgång till samt på resultaten från vårens konjunkturbarometerundersökning⁵. Nyckelpersoner från vissa branscher och branschorganisationer har även kontaktats.

I ÅSUBs årligen återkommande konjekturenkät till ett brett urval av åländska företag frågar vi bland annat hur de enskilda företagen tror att utvecklingen för det egna företaget kommer att vara under året. När vi vägt samman alla dessa svar och viktat dem utgående från företagens storlek får vi en bild av förväntningarna inom hela det

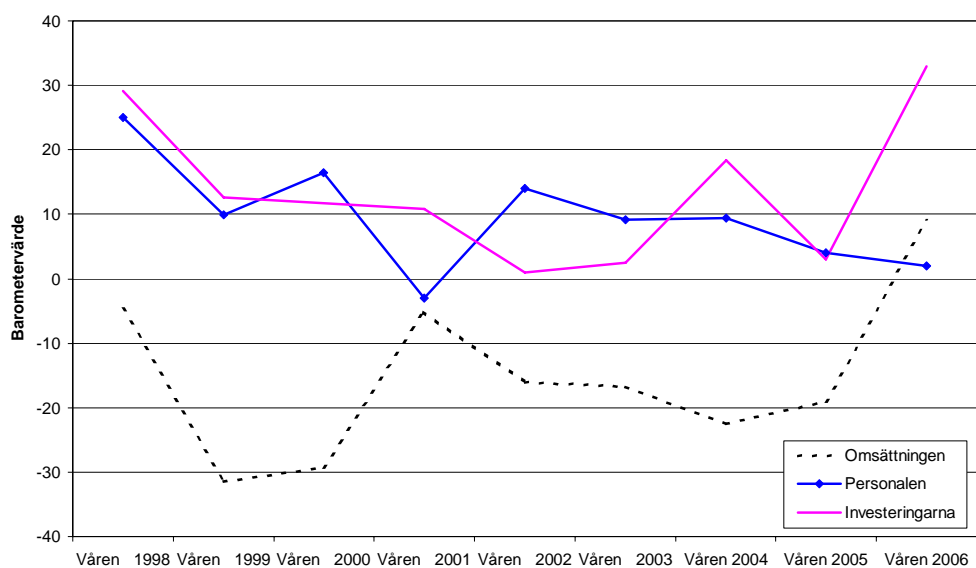
⁵ I samband med vårens konjunkturöversikt sammanställdes en konjunkturbarometer som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. För en närmare redovisning av undersökningens uppläggning, se ÅSUB Rapport 2006:3(*Konjunkturläget våren 2006*).

åländska näringslivet. I den konjunkturbarometer som ÅSUB gjorde bland de åländska företagen senaste vår framträder en förhållandevis ljus bild av förväntningarna fram till våren 2007 (*Figur 8*). Man tror allmänt att företagets verksamhet kommer att expandera under året, omsättningen bedöms växa och lönsamheten förutspås bli bättre.

Däremot intar företagen en relativt försiktig hållning när det gäller nyanställningar och ökning av personalstyrkan både på kort och lite längre sikt. I förfrågan till företagen bad vi dem även bedöma behovet av nyrekryteringar de närmaste tre åren, och även då framträder en bild av att antalet arbetsplatser inom de befintliga företagen kommer att växa långsamt. Här är det bland annat den omstrukturering som sker inom passagerarsjöfarten som påverkar helhetsbilden, eftersom antalet arbetstillfällen inom den branschen beräknas minska. Nyrekryteringsbehovet inom näringslivet som helhet blir dock större än tillväxten i antalet arbetsplatser till följd av ökande antal pensionsavgångar.

Det mest positiva utslaget i vårens barometer fick investeringarna inom näringslivet. Det finns planer på nya fartygsbeställningar, men även inom finanssektorn och IT-sektorn finns betydande planer på investeringar. Det var endast inom hotell- och restaurangbranschen samt inom industrin som investeringstakten inte förväntades vara positiv. Den sammantagna bilden av investeringarna inom företagssektorn ger vid handen att tillförsikten inför framtiden är relativt god.

Figur 8. Konjunkturförväntningarna inom den privata sektorn 1998-2006

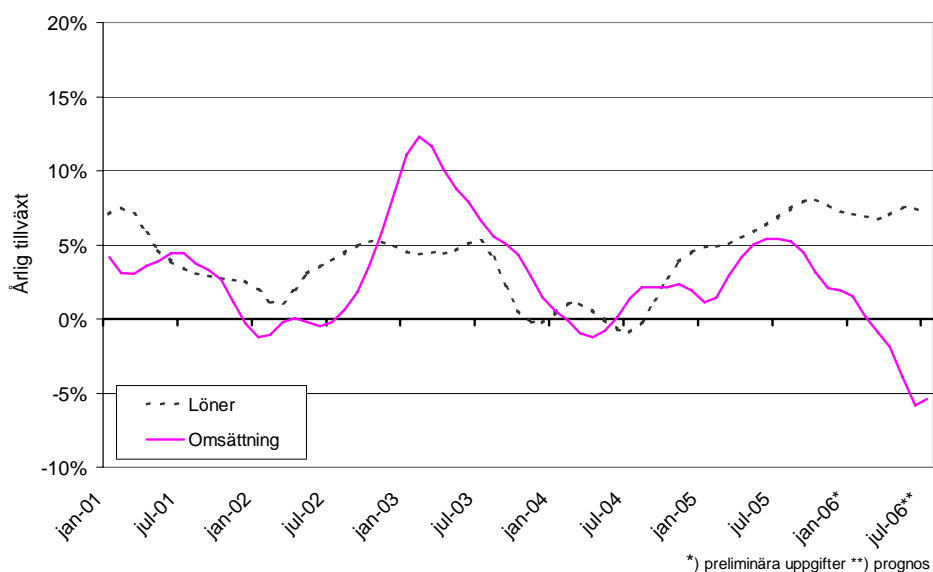

En analys av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom det privata näringslivet ger en uppdaterad bild av den faktiska utvecklingen inom den privata företagssektorn fram till halvårsskiftet i år (*Figur 9*). Uppgifterna fram till och med december 2005 är

slutliga, medan uppgifterna för första halvåret i år är preliminära. Noteringen för juli månad är en prognos.⁶

Tillväxten av lönesumman inom det privata näringslivet har under den senaste 12-månadersperioden uppvisat en stabil och hög tillväxttakt på 6-8 procent. Vid vårens konjunkturbedömning trodde vi att lönesummans utveckling skulle vända och bli svagare under år 2006 på grund av utvecklingen inom passagerarsjöfarten, men fartygsförsäljningen har inte slagit igenom i löneutvecklingen. När det däremot gäller utvecklingen av omsättningen slår omstruktureringen inom rederinäringen igenom på ett helt annat sätt. Trendbrottet märktes redan under sensommaren ifjol. Enligt de preliminära uppgifterna har utvecklingen sedan årsskiftet varit svag och från mars månad har omsättningstillväxten varit negativ.

Figur 9. Omsättningens och lönekostnadernas utveckling inom det privata näringslivet

Som vi såg tidigare i rapporten har dock den negativa utvecklingen inte slagit igenom när det gäller BNP-tillväxten för Åland. Orsaken till det är att den tidigare, högre omsättningsnivån inom passagerarsjöfarten inte genererade vinster, branschen uppvisade negativt resultat. Försäljningen av Birka Princess har, tillsammans med andra åtgärder inom branschen vänt resultatkurvan uppåt. Även omsättningsutvecklingen förväntas bli positiv runt årsskiftet.

Informationen om nystartade och nedlagda företag ger en kompletterande bild av hur företagsklimatet utvecklas på Åland. Under 2005 startades sammanlagt 210 **nya företag**

⁶ Det bör poängteras att tillväxtdiagrammen, som är säsongutjämnade, försöker hitta en trend i utvecklingen och kan därför beskrivas som en anpassad modell per bransch.

på Åland jämfört med 159 stycken året före. Under det första kvartalet i år startade 63 nya företag, medan siffran var hela 76 under samma period ifjol. Samtidigt som nya företag startas läggs existerande företag ned, vilket innebär att nettotillskottet av företag är väsentligt lägre än bruttotillskottet. Nettotillskottet av företag har ökat de två senaste åren, men variationerna mellan åren är allmänt taget relativt stora. Antalet **konkurser** på Åland har under de första åtta månaderna 2006 varit tre stycken. Ifjol uppgick det totala antalet konkurser till endast två.

6.2 Utvecklingen inom näringslivets branscher ur ett regionalt perspektiv

För att ge en mer nyanserad bild av näringslivets utveckling inom Åland, som grund för kommunernas egen analys, presenteras uppgifter från vårens konjunkturbarometer samt uppgifter om olika näringssektors omsättningsutveckling per region.

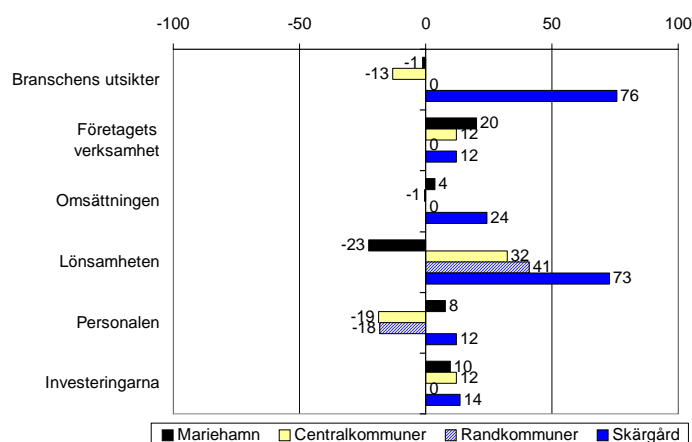
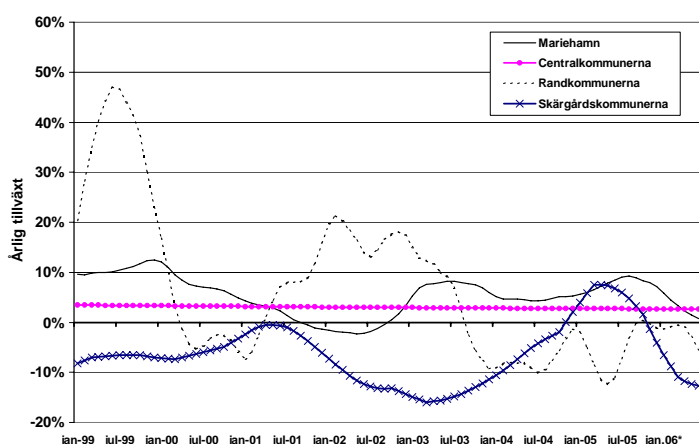
De åländska kommunerna har delats in i fyra regioner: Mariehamn, central-, randkommunerna samt skärgården. Näringslivets branscher har delats in i tre övergripande näringssektorer för att säkra ett acceptabelt antal svar per bransch och region. De tre näringssektorerna är: 1) parti- och detaljhandeln, 2) alla andra serviceföretag, inklusive inkvarterings- och restaurangnäringen, transportföretagen, finanssektorn samt företagstjänsterna och de privata tjänsterna samt 3) industrin inklusive, vatten- och elförsörjning, byggverksamhet samt primärnäringsföretagen.

Utvecklingen inom handeln

Utvecklingen av lönerna och omsättningen inom handeln för hela Åland har varit förhållandevis stabil och på den positiva sidan ända sedan sommaren 2002. Omsättningstillväxten har pendlat kring fem procent sedan slutet av år 2002, medan tillväxten i lönesumman har varit lite långsammare under samma period. Kring årsskiftet, de senaste uppgifterna som är slutliga, låg omsättningstillväxten på knappt 7 procent och lönetillväxten på knappt 2 procent.

En analys av de olika delbranscherna inom handeln visar att tillväxten har varit snabbast och mest stabil inom den delen av partihandeln som inte handlar med livsmedel. Även detaljhandeln med möbler, hushållsartiklar och järnvaror samt detaljhandeln med kläder och skodon har haft en genomgående snabb och stabil tillväxt under 2000-talet. Inom detaljhandeln har omsättningstillväxten varit svagast inom livsmedelssektorn.

Figur 10 och 11. Omsättningens utveckling inom handeln samt handelsföretagens förväntningar, per region

Omsättningen inom handelsföretagen i centralkommunerna har sedan början av år 1999 legat på en årlig tillväxttakt på runt 3 procent, medan omsättningens årliga tillväxttakt varierat i de tre övriga regionerna. Handelsföretagen i staden uppvisar en relativt stabil omsättningsutveckling sedan början av år 2003, men det verkar som om tillväxttakten mattades av något under första delen av år 2006. Handelsföretagen i randkommunerna visar på de största variationerna i omsättningen, med en negativ tillväxt sedan slutet av år 2003. Det verkar som om en viss förskjutning av omsättningen skett från handelsföretagen i randkommunerna till företagen i staden sedan år 2003. Omsättningsutvecklingen i handelsföretagen i skärgården har sedan början av år 1999 varit negativ förutom under år 2005, då den årliga tillväxttakten kom upp till 7 procent. Under år 2006 blev tillväxttakten åter negativ.

Den verkliga omsättningsutvecklingen återspeglar sig i handelsföretagens förväntningar på framtiden. Handelsföretagen i staden, centralkommunerna och skärgården ser ljusst på det egna företags verksamhet och planerar sålunda nyinvesteringar under det kommande året. Förväntningarna på utvecklingen av lönsamheten är positiv i alla regioner utom i staden. Företagen i central- och randkommunerna planerar att minska antalet anställda.

Utvecklingen inom servicesektorn

I branschsektorn ”serviceföretag” ingår företag inom inkvarterings- och restaurangnäringen, transportsektorn, finanssektorn samt företagstjänster och privata tjänster. Sjöfarten utgör en betydande del inom sektorn.

Hotell- och restaurangbranschen på Åland är en bransch som uppvisar relativt stora fluktuationer. Under hela 2000-talet har tillväxten i omsättning pendlat mellan perioder

med rätt hyfsade tillväxtnivåer kring 7-8 procent och perioder då branschen till och med minskat i storlek. Fjolåret var ett bra år inom branschen jämfört med 2004. Tillväxten av lönekostnaderna var ännu lite snabbare. De preliminära uppgifterna för i år tyder på en lite svagare tillväxt under den första delen av året.

Enligt ÅSUBs inkvarteringsstatistik har antalet övernattningar på de åländska hotellen ökat med hela 16 procent under årets första åtta månader. Framför allt är det gästerna från Finland som ökat. Antalet inresande till Åland har dock minskat under årets första åtta månader. Det är dock främst kryssningsresenärernas antal som sjunkit som ett resultat av minskat antal färjor inom det segmentet.

Branschen *transport och kommunikation* utgör ryggraden i den åländska ekonomin, genom den stora vikt sjöfarten har. Sjöfarten genomgår emellertid sedan några år betydande strukturella och marknadsmässiga förändringar.

Näringen har under flera års tid väntat på att Finland skulle anta en beskattningsmodell som i likhet med lagstiftningen i andra EU-länder skulle gynna fartygsanskaffningar och expansion inom den finländska rederinäringen. Men inte heller under innevarande höst är några förändringar i rederibesattningen att vänta. Bedömningen är nu att en reform av rederibesattningen i Finland möjligen kan bli aktuell efter riksdagsvalet i mars nästa år, och efter att Sverige beslutit sig för en rederibesattningsreform.

Den åländska *fraktsjöfarten* har uppvisat en rätt stabil utveckling och en viss tillväxt. Flertalet av fartygen har långvariga kontrakt med olika lastägare. Ålands redarförening har slutit långa kollektivavtal för lastfartygen som löper till hösten 2007 och vintern 2008. Fraktnivåerna för mindre lastfartyg, i trafik mellan Finland och kontinenten, är dock för tillfället på samma låga nivå som under hösten år 2003. Trots att rederierna nu känner en svag uppgång efter sommarstiltjen så är det tveksamt om man under hösten och vintern kommer att nå upp till fjolårets fraktnivåer.

Sjöfarten har på grund av de höga oljepriserna länge dragits med höga bunkerkostnader. Ytterligare en faktor som fördyrar sjötransporterna generellt sett är en internationell bestämmelse (MARPOL Annex VI) som trädde ikraft i maj i år, och som innebär att fartyg inom SECA-områden (Sulphur Emission Control Area) får ha bunker med högst 1,5 procent svavelhalt, tidigare gällde max. 4,5 procent.

De åländska rederierna inom *passagerarsjöfarten* opererar på en marknad där konkurrensbetingelserna hårdnar. Det estniska rederiet Tallinks uppköp av Silja Line innebär att Tallink nu kan konkurrera inom hela det trafikområde där de åländska rederierna opererar. Tallinks konkurrensmedel är lägre kostnader för besättningarna (ca 40 procent lägre personalkostnader än för de åländska rederierna) samt en företagsbesattning som gynnar fartygsanskaffningar (noll-besattning av vinst-

reserveringar).

Även svensk flagg är idag konkurrenskraftigare för passagerarfartygen än åländsk. Skillnaden är ungefär 20 procent till svensk favör. Förklaringen ligger i lägre löner och ett heltäckande nettolönearrangemang. Ett annat bekymmer för passagerarfartyg under åländsk/finsk flagg är förbudet mot snusförsäljning ombord på åländska passagerarfartyg som klargjordes av EG-domstolen i maj, vilket innebär en konkurrensfördel för de svenskflaggade fartygen. På grund av osäkerheten kring den här frågan utreder nu åländska passagerarrederier möjligheterna att byta flagga.

Trots den hårda konkurrenssituationen och fortsatt höga bränslekostnader har passagerarsjöfarten haft en positiv ekonomisk utveckling under året med stigande omsättning per fartyg och bättre lönsamhet än ifjol. Tre fartyg har sålts under året (Silja Opera, Finnjet och Birka Princess) och lämnat marknaden på norra Östersjön, vilket innebär att överkapaciteten minskat i viss mån. Samtidigt har passagerarrederierna gynnats av det goda konjunkturläget både i Finland och i Sverige.

Den snabbt dalande kurvan för omsättningstillväxten i branschen har sin förklaring dels i den negativa utveckling som branschen upplevde under i synnerhet senare delen av fjolåret (se *figurerna 9 och 12*). Dels i den minskning i tonnage som blev resultatet när Birka Princess togs ur trafik. Tillväxten i omsättningen har varit negativ sedan september ifjol. Det bör dock även här betonas att uppgifterna för det första halvåret i år fortfarande är preliminära. Enligt vår prognos förväntas omsättningstillväxten dock bli positiv från årsskiftet, såvida ytterligare avyttringar eller flaggbyten inte aktualiseras de närmaste månaderna.

Även utvecklingen av lönesumman inom branschen speglar till betydande del förändringarna i tonnaget inom passagerartrafiken och således även antalet anställda inom passagerarsjöfarten.

Informationen *från bank- och försäkringssektorn* skiljer sig från övriga branscher genom att de huvudsakliga verksamheterna inom branschen inte genererar någon omsättning av traditionell försäljning av varor och tjänster.

Tjänsterna inom bank- och försäkringssektorn har under de senaste åren integrerats i allt högre grad, en utveckling som även gäller branschen på Åland. Samtliga banker erbjuder nu genom olika former av samarbetsavtal en lång rad försäkringstjänster och även placeringstjänsterna utvecklas och förädlas. Den här utvecklingen innebär bland annat att såväl premiepengar som placerade medel i större utsträckning slussas ut från den åländska ekonomin. Förändringen har även inneburit en skärpt konkurrens inom branschen.

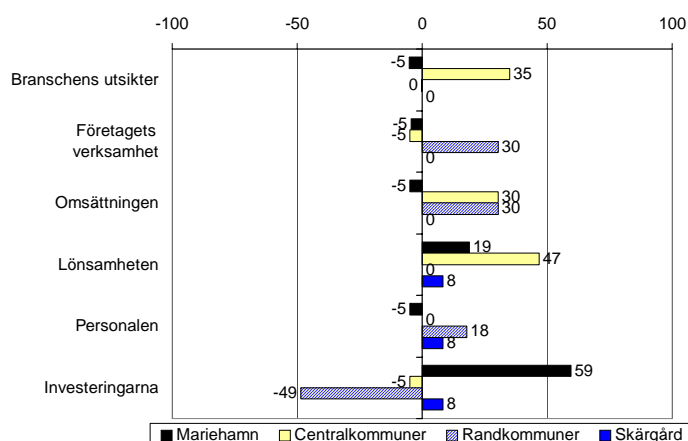
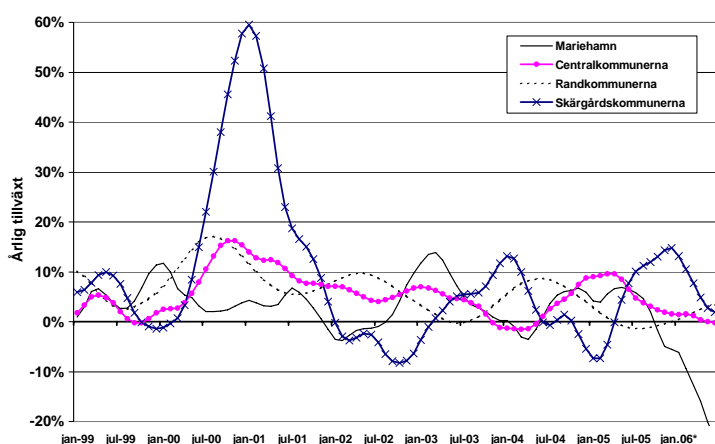
Banksektorn gynnas starkt av de allmänna goda konjunkturerna och har därmed själv ett mycket gott ekonomiskt läge. Trots den hårda konkurrensen bedömer branschen att det fortfarande finns en tillväxtpotential på marknaden. Kreditförlusterna är mycket små och de tidigare sjunkande räntemarginalerna ser ut att ha stabiliserats. På kort sikt finns inga egentliga hotbilder, men på lite längre sikt kan sjunkande fastighetspriser och kraftigt stigande räntor öka kreditförlusterna på bostadslån och försämra lönsamheten. Dessutom kan även utvecklingen inom passagerarsjöfarten utgöra en väsentlig hotbild.

Kreditefterfrågan är fortsatt stark, både när det gäller privata krediter och företagskrediter, trots de räntehöjningar som skett. Efterfrågeökningen förväntas dock stagnera under det närmaste året på grund av räntehöjningarna.

När det gäller försäkringssidan har strukturomvandlingen i branschen medfört vissa skalfördelar som nu kan skönjas i prisutvecklingen. Branschen konstaterar också att avkastningen på placeringsverksamheten kan komma att sjunka jämfört med åren 2004-2005, på grund av mycket god tillgång på kapital.

Branschen *övriga tjänster* domineras av några större IT-företag men innehåller också småföretag som ägnar sig åt att producera personliga tjänster. Efter en relativt svag tillväxt i branschen under större delen av år 2004 vände tillväxtkurvorna uppåt både för omsättningen och för löneutbetalningarna.

Figur 12 och 13. Omsättningens utveckling inom servicesektorn samt serviceföretagens förväntningar, per region

Utvecklingen av omsättningen i serviceföretag har mattats av i samtliga fyra regioner, med en början sommaren 2004 i randkommunerna följd av företagen i centralkommunerna och staden sommaren 2005 och från och med början av år 2006 i

skärgårdsföretagen. Serviceföretagen i staden uppvisar den klart största minskningen, vilket kan förklaras med den ansträngda situationen inom passagerarsjöfarten och att Birka Princess togs ur trafik i början av år 2006.

Förväntningarna inom serviceföretagen i Mariehamn påminner alltså i stort om förväntningarna inom transport- och kommunikation för hela Åland, vilket beror på transportföretagens stora betydelse för denna sektor. Vi ser sålunda att serviceföretagen i staden har svagt negativa förväntningar på den egna branschens och det egna företagens framtid samt utveckling av omsättning och antal anställda. Däremot är förväntningarna på utvecklingen av lönsamheten positiva samt investeringsviljan god.

Serviceföretagen i centralkommunerna ser positivt på utvecklingen av omsättningen och lönsamheten, men har inte några större planer på att nyanställa personal eller investera under året. Serviceföretagen i randkommunerna ser också positivt på utvecklingen av omsättningen och planerar att nyanställa under året, medan investeringsviljan är mycket svag. Företagen i skärgården har en mer neutral hållning, med svagt positiva förväntningar på utvecklingen av lönsamheten. Viljan att nyanställa och investera är sålunda svagt positiva.

Utvecklingen inom industri- och primärnäringsföretagen

Näringssektorn ”primärnärings- och industriföretag” är en heterogen sektor som består av företag inom branscherna industri, vatten- och elförsörjning, byggverksamhet samt primärnäringarna.

Primärnäringarna, som är av särskild vikt för den åländska landsbygds- och skärgårdsekonomin, är underrepresenterade i såväl barometerundersökningen som mervärdesskatteregistret. ÅSUBs uppgifter om utvecklingen av omsättningen och lönesumman, samt förväntningarna inom primärnäringarna täcker endast det jord- och skogsbruk och fiske som bedrivs i bolagsform. Bilden inom primärnäringarna kompletteras därför med en kort genomgång av förutsättningarna inom olika produktionsgrenar med hjälp av för ändamålet särskilt insamlad branschinformation.

Omsättningsutvecklingen inom de åländska primärnäringsföretagen har varit svag under hela 2006, medan lönesumman har fortsatt att växa. Den svaga utvecklingen av omsättningen kan delvis förklaras av förändringar i ägarstrukturen och eftersläpningar i rapporteringen av omsättningen. Den senaste tidens negativa utveckling av omsättningen syns även i vårens konjunkturenkät, där företagen förväntade sig att omsättningen skulle minska under de närmaste 12 månaderna, personalstyrkan förväntas bli mindre och lönsamheten försämrats. Branschen planerade inte heller några investeringar, den stora osäkerheten inom branschen slår igenom förväntningarna genomgående.

De ekonomiska utsikterna för de åländska primärnäringsarna som helhet är alltså fortsättningsvis relativt svaga för det närmaste året. Trots den pessimism som ofta uttrycks inom branschen verkar investeringsviljan stiga inom lantbruket. Intresset för lantbrukets investeringsstöd har gradvis stigit under 2005 och 2006 och jordbruksbyrån får rapporter om fortsatt intresse framöver. Investeringarna görs huvudsakligen inom djurproduktionen, medan man inom växtodlingen ligger lågt med investeringar inom maskinsidan efter några sämre år för bland annat lök- och äppelodlingen.

På lite längre sikt blir frågan om det nationella så kallade artikel 141-stödets fortsättning av stor betydelse för hela djursektorn och växthusodlingen på Åland. Stödet är ett övergångsstöd som Finland fick införa för de södra delarna av landet i samband med EU-inträdet och nuvarande regler gäller till utgången av år 2007. Framtiden för stödet kommer dock att bli en förhandlingsfråga under nästa år.

Den stora frågan inom *mjolkproduktionen* har genom åren varit huruvida de åländska producenterna kan bibehålla den totala produktionen trots att antalet producenter minskar. Hur produktionsvolymen för mjölk kommer att utvecklas på sikt är också det i hög grad beroende av om 141-stödet tillåts fortsätta, eftersom stödet idag står för ungefär 20 procent av mjölkproducenternas intäkter.

Efterfrågan på flytande mejerivaror på den lokala marknaden har fortsatt att minska en aning, men kompenseras väl av en ökad försäljning av ost. Mejeriet bedömer att de satsningar man gjort på produktutveckling inom osttillverkningen och bageriverksamheten slagit väl ut och ökat försäljningen på den lokala marknaden. På exportmarknaden jobbar mejeriet fortsatt med att utveckla de nya försäljningskanaler man etablerat både i Sverige och i Finland med syfte att höja förädlingsgraden.

Beträffande *köttproduktionen* rapporteras från det lokala slakteriet om att slaktvolymerna ser ut att stanna på ungefär samma nivåer som tidigare år. Prisbilden är relativt oförändrad inom den finländska marknaden för inhemskt kött trots att priset stigit internationellt. På Åland finns knappt någon svinköttproduktion längre, och näringen har i Finland varit pressad av att den ryska marknaden minskat och starkt importtryck från bland annat Danmark. Situationen ser dock bättre ut nu med allmänt stigande priser. Inom lammproduktionen har volymerna ökat de senaste åren och efterfrågan på det åländska lammköttet är stor. Volymerna har nu kommit till en sådan nivå att man tidvis börjar få vissa problem med avsättningen, speciellt vid höstslakten.

Inom *potatisodlingen* har man under säsongen varit orolig för årets skörd på grund av den torra som rådde under sommaren. Utgående från de prognoser som gjorts inför skörden kommer volymerna att bli ca 10 procent lägre än normalt, men då odlingsarealen för chipspotatisodling ökat med ca 10 procent räknar industrin med att

volymen kommer att vara i det närmaste oförändrad. Industrin räknar med att även i år kunna täcka underskottet av råvara med import. Målsättningen är dock att kunna minska importvolymen och istället ytterligare öka potatisodlingen på Åland.

Inom *sockerproduktionen* är den omfattande reform som näringen talat om i många år nu ett faktum. Konsekvensen för de åländska sockerbetsproducenterna är att kostnaderna för insamling och transport av betorna stiga med ca 100 procent samtidigt som priset sjunker med 36 procent under fyra år. Odlingsarealen minskar med ca 15 procent under 2006 och den stora frågan är hur stora arealer som finns kvar 2007/2008, efter att den stora kvotnedskärningen genomförs inom ramen för reformen.

Priset på *spannmålsprodukterna* stiger för närvarande. Inom handeln rapporterar man dock om mindre volymer som skall avsättas under 2006/2007. Orsaken är en minskad areal och torkan under sommaren som minskat skördarna något. Handeln tror också att många odlare väljer att lagra sin skörd eftersom priserna enligt prognoserna väntas stiga ytterligare något. Spannmålshandlarna konstaterar också att oljeväxtodlingen blir allt intressantare tack vare en positiv utveckling av prisbilden.

Inom *trädgårdsodlingen* ser man efter två tuffa år fram emot ett riktigt bra år. Relativt lyckade skördar på Åland i kombination med sämre skördar både i övriga Finland och ute i Europa gör att prisbilden ser bättre ut än på länge. Branschen jobbar vidare med nya produkter för att möta efterfrågan på mera exotiska grönsakssorter. Årets äppelskörd ser däremot ut att bli något mindre än för ett normalår på grund av en köldknäpp under våren och den torra sommaren.

Inom *skogsbruket* ser läget för tillfället ljusare ut än på flera år. Det internationella konjunkturläget för branschen är gynnsamt och prisläget allmänt gott. Det sågade virket som under flera års tid dragits med sjunkande prisbild har trenden nu vänt uppåt och även prisutvecklingen för flisen har varit positiv. Den skatteomläggning som skedde vid årsskiftet innebar ett stort utbud av råvara i slutet av fjolåret, medan intresset för att sälja under våren var betydligt lägre. Efter att priserna justerats uppåt har utbudet av råvara åter varit större.

Situationen inom den åländska *fiskerinäringen* är för närvarande förhållandevis ljus på flera områden. För yrkesfiskets del bedöms situationen för tillfället vara relativt stabil eller försiktigt positiv. Fångstmängderna under året uppskattas ha varit normala eller något bättre än tidigare för kust- och skärgårdsfiskets del. Förädlingsgraden har ökat i producentledet. Även prisnivån har varit tillfredsställande och ett visst ökat intresse för fisket har noterats.

Vårens och sommarens laxfiske gav dock ett volymmässigt dåligt resultat, delvis som en följd av stora sälskador, vilket i någon mån kunde kompenseras genom ett märkbart

förbättrat pris. Fisket av strömming ligger på en mycket låg nivå som en följd av att den åländska trålfloTTan gradvis har avvecklats. Efterfrågan är större än utbudet men även detta fiske drabbas av sälskador. Torskfisket, vilket i sin helhet bedrivs utanför Åland (i södra Östersjön) har varit sämre än tidigare på grund av ökade fiskerestriktioner.

Inom vattenbruket har odlingssäsongen varit relativt normal i avseende på tillväxt. Prisnivån på odlad regnbåge har varit högre än normalt under hela året och förväntas, trots en förmodad prispress, förbli tillfredsställande under hösten som utgör huvudsäsong för slakten. Marknadsmässigt ser framtiden ljus ut - odlad fisk ökar stadigt sin marknadsandel inom livsmedelssektorn. Även kostnadsnivån har i viss mån ökat, vilket pressar lönsamheten.

Framtidsandan inom näringen är trots de förbättrade framtidsutsikterna dock svag på Åland på grund av osäkerheterna förknippade med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram och det framtida förverkligandet av detta, vilket bromsar utvecklingen och investeringsviljan.

Inom den åländska *livsmedelsindustrin* har tillväxten varit betydande sedan våren 2005. De senaste uppgifterna som är slutliga gäller de sista månaderna 2005 och då var omsättningstillväxten 12-13 procent. De preliminära uppgifterna från början av 2006 indikerar ännu högre tillväxttakter. Även summan av löneutbetalningar har vuxit, om än i lite moderat takt. Tillväxtkurvorna tyder alltså på en bra grund för en god lönsamhetsutveckling inom livsmedelsindustrin. Också när det gäller livsmedelsindustrin påverkas tillväxtkurvorna av företagsfusioner. Men framför allt har tillväxten varit god inom de centrala delar av näringen som vidareförädlar primärnäringsprodukter.

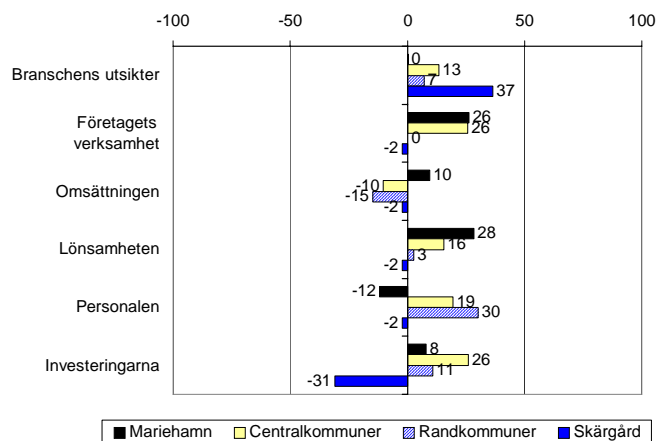
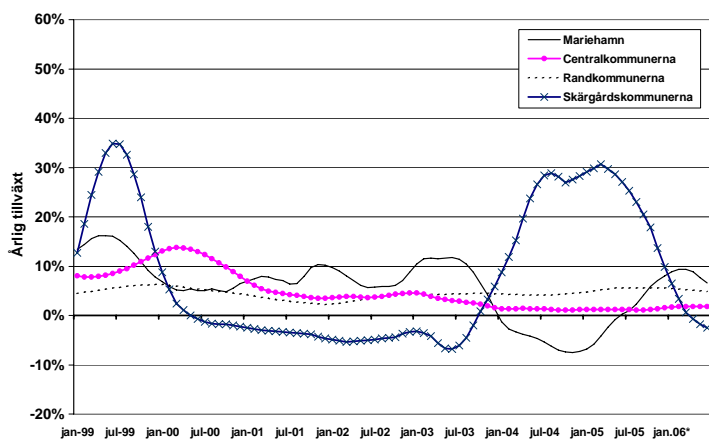
Branschen "*övrig industri*" inbegriper all industri som inte är livsmedelsindustri och representeras på Åland av exempelvis plastindustri, metallindustri, snickeriindustri och tryckerier. Industrisektorns omsättningsutveckling var sviktande från årsskiftet 2003/2004 fram tills för ett år sedan, då den negativa omsättningstrenden svängde uppåt. Huvudförklaringen till nedgången i omsättningsvolymen år 2004 är att företag flyttat från Åland. Lönsamheten i branschen har dock inte försämrats under samma period. De preliminära uppgifterna för utvecklingen av löneutbetalningarna tyder på att också lönesumman utvecklas positivt sedan våren.

Branschen *vatten- och elförsörjning* har tidigare under många år uppvisat en stabil tillväxttakt i omsättningen, runt 5 procent. Sedan början av år 2005 har dock omsättningen stigit markant, vilket kan förklaras av de kraftigt höjda energipriserna, som gör att volymen i omsättningen vuxit markant. Förändringen i själva verksamhetsvolymerna är inte lika omfattande. Lönetillväxten inom branschen har varit ungefär på samma nivå, men sakta avtagande.

Den åländska byggbranschen uppvisar kraftiga svängningar i tillväxten i takt med att konjunkturbilden förändras. Efter en tidigare snabb tillväxt, minskade omsättningen i branschen från september 2004 till januari i år. Enligt de preliminära uppgifterna för i år ser tillväxten nu ut att ha svängt och blivit positiv igen. Även utvecklingen av lönesumman har varit svag och avtagande under perioden hösten 2004 – hösten 2005. Men också för lönesumman pekar de preliminära siffrorna mot en mer positiv utveckling under början av innevarande år. Företagen inom byggsektorn anlitar dock allt mer icke-åländsk arbetskraft och icke-åländska underleverantörer, vilket innebär att man knappast under det närmaste året kan förvänta sig någon riktigt snabb tillväxt i lönesummans utveckling.

Hur omsättningen inom de åländska företagen utvecklas är, vid sidan om den totala efterfrågan, också beroende av hur de strukturella förändringarna på byggarbetsmarknaden tar sig uttryck. Inom bostadsmarknaden på Åland är nyproduktionen fortfarande ganska hög, medan den offentliga investeringstakten är försiktigare.

Figur 14 och 15. Omsättningens utveckling inom primärnärings- och industriföretagen samt deras förväntningar, per region

Omsättningsutvecklingen i primärnärings- och industriföretagen i skärgården, som till största delen består av fiskodlingar, blev snabbare från och med början av år 2004 för att sedan mattas av igen hösten 2005. Företagen i staden uppvisar dock en motsatt utveckling av den årliga tillväxttakten med en negativ utveckling under 2004 och första delen av 2005 som sedan blev positiv och uppgick till nästan 10 procent under början av år 2006. Primärnärings- och industriföretagens årliga tillväxttakt i rand- och

centralkommunerna har däremot varit relativt stabil på en nivå om 5 respektive 2 procent de senaste åren.

Den verkliga omsättningsutvecklingen i primärnärings- och industriföretagen återspeglar sig i deras förväntningar. Primärnärings- och industriföretagen i Mariehamn ser sålunda ljusst på framtiden vad gäller det egna företags verksamhet tack vara positiva förväntningar på omsättnings- och lönsamhetsutvecklingen. Företagen i staden planerar nyinvesteringar under året, medan antalet anställda förväntas minska något. Primärnärings- och industriföretagen i centralkommunerna ser också positivt på utvecklingen av lönsamheten och deras vilja att nyanställa och investera är god. Även företagen i randkommunerna planerar nyanställningar och investeringar under året trots negativa förväntningar på utvecklingen av omsättningen. Primärnärings- och industriföretagen i skärgården ser ljusst på branschens utsikter trots relativt neutrala förväntningar på utvecklingen av omsättningen och lönsamheten. Investeringsviljan är dock svag.

Bilagor

**Preliminär förvärvsinkomstskatteklaskyl, Mariehamn (1.000 euro)
Oktober 2006**

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomster	225 579	235 508	245 485	254 631
<i>förändring, %</i>	5,1	4,4	4,2	3,7
Avdrag, riks-	43 885	45 861	45 906	43 459
Avdrag för inkomstens förvärvande	4 156	4 198	4 240	4 282
Förvärvsinkomstsvdrag	16 707	18 445	18 463	15 882
Grundsvdrag	1 645	1 629	1 612	1 596
Övriga svdrag	21 377	21 591	21 591	21 699
Avdrag, åländska	4 266	4 279	4 315	14 553
Resekostnadsavdrag	616	628	661	690
Studielåneavdrag	70	69	70	71
Sjukdomskostn.avdrag	3 219	3 219	3 219	2 994
Studieavdrag	361	363	365	366
Allmänt svdrag	0	0	0	10 432
Avdrag, sammanlagt	48 151	50 141	50 221	58 012
Beskattningsbar inkomst	177 428	185 367	195 264	196 619
Skattesats	16,00	16,00	16,00	16,00
Kalkylerad skatt	28 388	29 659	31 242	31 459
Underskottsgottgörelse mm	198	0	0	0
Övr. svdrag från skatten	2 050	2 275	2 412	2 460
Debiteras	26 141	27 384	28 831	28 999
<i>förändring, %</i>	6,9	4,8	5,3	0,6
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	163 380	171 147	180 191	181 245
<i>förändring, %</i>	6,9	4,8	5,3	0,6

**Preliminär förvärvsinkomstskatteklaskyl, centralkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2006**

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomster	159 925	165 181	173 899	180 549
<i>förändring, %</i>	4,6	3,3	5,3	3,8
Avdrag, riks-	34 487	36 079	36 110	34 143
Avdrag för inkomstens förvärvande	3 129	3 160	3 192	3 224
Förvärvsinkomstsvdrag	13 583	14 996	15 011	12 943
Grundsvdrag	1 498	1 483	1 468	1 454
Övriga svdrag	16 277	16 440	16 440	16 522
Avdrag, åländska	4 841	4 889	5 030	12 131
Resekostnadsavdrag	2 365	2 412	2 552	2 662
Studielåneavdrag	37	37	37	37
Sjukdomskostn.avdrag	2 212	2 212	2 212	2 057
Studieavdrag	227	228	229	230
Allmänt svdrag	0	0	0	7 144
Avdrag, sammanlagt	39 328	40 968	41 140	46 273
Beskattningsbar inkomst	120 597	124 213	132 758	134 276
Skattesats	16,51	17,51	17,51	18,51
Kalkylerad skatt	20 331	21 103	23 007	23 273
Underskottsgottgörelse mm	206	0	0	0
Övr. svdrag från skatten	1 248	1 386	1 469	1 498
Debiteras	18 877	19 718	21 538	21 775
<i>förändring, %</i>	8,3	4,5	9,2	1,1
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	111 963	116 043	124 268	125 616
<i>förändring, %</i>	7,0	3,6	7,1	1,1

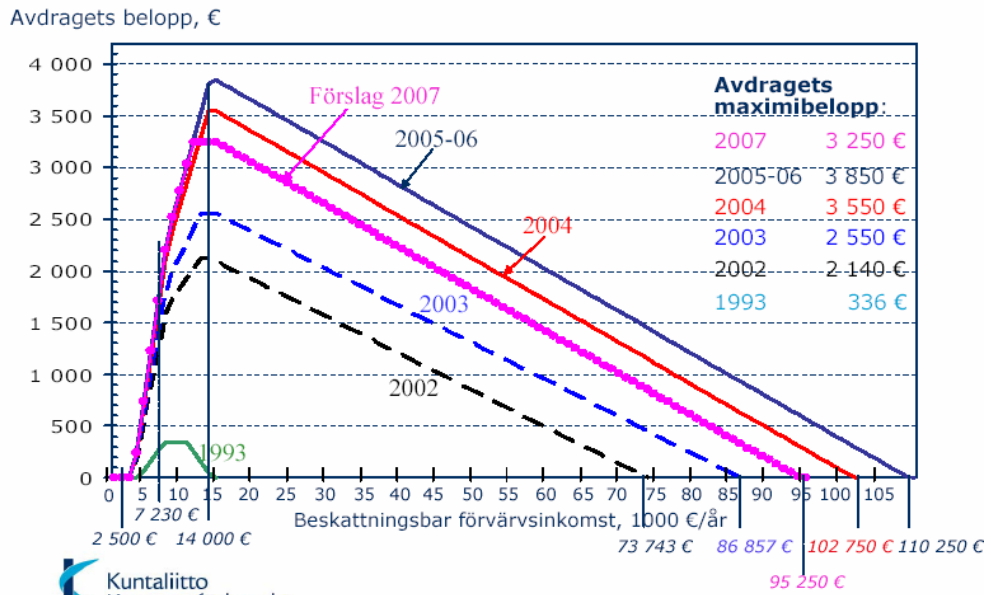
**Preliminär förvärvsinkomstskattekl, randkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2006**

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomster	75 736	79 481	80 533	82 507
<i>förändring, %</i>	4,4	4,9	1,3	2,5
Avdrag, riks-	18 076	18 866	18 880	17 924
Avdrag för inkomstens förvärvande	1 516	1 531	1 546	1 562
Förvärvsinkomstavdrag	6 677	7 371	7 379	6 371
Grundavdrag	908	899	890	881
Övriga avdrag	8 975	9 065	9 065	9 110
Avdrag, åländska	3 318	3 358	3 415	6 500
Resekostnadsavdrag	1 975	2 015	2 071	2 137
Studielåneavdrag	22	22	22	22
Sjukdomskostn.avdrag	1 220	1 220	1 220	1 135
Studieavdrag	101	102	102	103
Allmänt avdrag	0	0	0	3 103
Avdrag, sammanlagt	21 394	22 224	22 295	24 424
Beskattningsbar inkomst	54 342	57 257	58 238	58 083
Skattesats	17,49	18,49	18,49	19,49
Kalkylerad skatt	9 626	10 183	10 484	10 460
Underskottsgottgörelse mm	93	0	0	0
Övr. avdrag från skatten	661	733	777	793
Debiteras	8 872	9 449	9 706	9 667
<i>förändring, %</i>	6,5	6,5	2,7	-0,4
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	50 095	53 144	53 930	53 688
<i>förändring, %</i>	6,5	6,1	1,5	-0,4

**Preliminär förvärvsinkomstskattekl, skärgården (1.000 euro)
Oktober 2006**

	2004	2005*	2006**	2007**
Förvärvsinkomster	39 446	40 638	41 717	42 998
<i>förändring, %</i>	2,5	3,0	2,7	3,1
Avdrag, riks-	9 811	10 187	10 192	9 738
Avdrag för inkomstens förvärvande	762	770	777	785
Förvärvsinkomstavdrag	3 074	3 394	3 397	2 913
Grundavdrag	553	547	542	537
Övriga avdrag	5 422	5 476	5 476	5 503
Avdrag, åländska	1 027	1 034	1 048	2 660
Resekostnadsavdrag	349	356	369	386
Studielåneavdrag	11	11	11	11
Sjukdomskostn.avdrag	617	617	617	574
Studieavdrag	50	50	51	51
Allmänt avdrag	0	0	0	1 639
Avdrag, sammanlagt	10 839	11 221	11 240	12 398
Beskattningsbar inkomst	28 607	29 417	30 477	30 600
Skattesats	17,43	18,43	18,43	19,43
Kalkylerad skatt	5 033	5 195	5 415	5 437
Underskottsgottgörelse mm	30	0	0	0
Övr. avdrag från skatten	418	464	491	501
Debiteras	4 585	4 731	4 924	4 935
<i>förändring, %</i>	6,5	3,2	4,1	0,2
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	26 074	26 804	27 724	27 792
<i>förändring, %</i>	5,7	2,8	3,4	0,2

Förvärvsinkomstavdraget i kommunalbeskattningen

Konjunkturenkäten - våren 2006

Posta eller faxa! ÅSUB, Pb 1187, AX-22111 Mariehamn; fax 018-19495

senast fredagen den 10 februari 2006!

Företag:

Kontaktperson:

Titel:

Tel:

Vill Ni ha Konjunkturrapporten som återrapportering? Ja Nej

Vilken är Er aktuella personalstyrka (omräknat till heltidstjänster)? _____

1. Konjunktutsikterna i Er bransch kommer om 12 månader att:

ha förbättrats vara oförändrade ha försämrats

2. Kommer Ert företag om 12 månaderna att ha:

expanderat bibehållit nuvarande storlek minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (År 2005 var inflationstakten 0,9 procent).

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

förbättrats förbli oförändrad försämrats

7. Har antalet anställda i Ert företag jämfört med situationen för 12 månader sedan:

ökat varit oförändrad minskat

8. Kommer antalet anställda i Ert företag om 12 månaderna att:

ha ökat vara oförändrad ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

ökat betydligt motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader?

ökat betydligt motsvara ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

11. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

1. investeringar i maskiner och inventarier
2. ökad automatisering
3. nya lokaler eller utvidgning av befintliga
4. expansion genom ökad arbetskraft
5. personalutbildning
6. utveckla marknadsföringen / söka nya marknader
7. produktutveckling
8. ledarskapsutveckling
9. förbättra inköpsfunktionerna
10. rationalisera verksamheten / förbättra soliditeten och resultatet
11. annat, vad? _____

12. Hur många anställda uppskattar Ni kommer att finnas inom Ert företag om 3 år? _____

13. Uppskatta antalet nyanställningar (ersättande och nya) under de närmaste 3 åren: _____

14. Vilken kompetens/yrkesinriktning hos Era nyanställda kommer Ni att efterfråga mest under de kommande 3 åren? _____

15. Vilken kompetens/yrkesinriktning tror Ni kommer att vara svårast att få tag på för Ert företag under de kommande 3 åren? _____

16. Hur stor andel högskoleutbildade uppskattar Ni att det för närvarande finns inom Ert företag?
 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

17. Hur tror Ni att andelen högskoleutbildade inom Ert företag kommer att ha förändrats om 3 år?
 ökat oförändrad minskat

18. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?
 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

19. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under de närmaste 3 åren? _____

20. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under de närmaste 3 åren? (Flera kryss möjliga)

☐ (1) enskilda kortare utbildningstillfällen	☐ (2) tjänst från privat sektor/konsulter	☐ (3) tjänst från offentlig sektor
☐ (4) utbildning för examen/certifiering	☐ (5) fortbildn. på arbetstid	☐ (6) fortbildning utanför Åland
☐ (7) läroavtalsutbildning	☐ (8) nätbaserad utbildning	☐ (9) inget av dessa alternativ